

1984/85:156

Torsdagen den 30 maj em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

15 § Regionalpolitiken m. m. (forts. från prot. 155)

Fortsattes överläggningen om arbetsmarknadsutskottets betänkande 1984/85:13 och näringsutskottets betänkande 1984/85:34.

Anf. 95 NILS HÄGGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Till följd av middagsuppehållet har väl det mesta av irritationen och ilskan över Arne Nygrens inlägg lagt sig.

Med statistik kan man som bekant bevisa det man vill bevisa. Arne Nygren hängav sig i sitt anförande åt någon form av urskillningslös och naiv exercis över befolkningsutvecklingen i skogslänen, för att försöka bevisa att folk under de icke-socialistiska regeringsåren strömmade från skogslänen ner till Stockholm. Man fick nästan en känsla att han ansåg att folk formligen hängde på låset för att ge sig iväg, när valresultatet stod klart 1976.

Jag tror att debatten om de regionala utvecklingsproblemen skulle tjäna på att föras på ett mer nyanserat och mindre vulgärpropagandistiskt sätt här i kammaren – jag har en känsla av att debatten hittills varit rätt städad.

Orsakssambanden bakom flyttningsrörelserna är utomordentligt komplexa. Konjunktursvängningarna är t. ex. av mycket stor betydelse för migrationsrörelserna, och de styrs som bekant i stor utsträckning av vad som sker utomlands.

Det jag nämnde i mitt anförande gällde utflyttningen från bl. a. Västerbotenskommunerna, och siffrorna byggde på material från länsstyrelsen. Vad jag vet har också Arne Nygren tillgång till det materialet. Det visar bl. a. att inflyttningen under 1984 och början av 1985 till Umeå och Skellefteå har avstannat, och det finns en klar tendens till att utflyttningen från inlandskommunerna ökar i omfattning. Jag kan i och för sig ge siffror på detta också.

Jag tycker att det vore klädsamt om Arne Nygren – med tanke på den

kännedom om inlandskommunernas situation som han har – stöder centerns förslag om sänkning av arbetsgivaravgifterna i stödområde A, förstärkning av länsanslaget, förstärkning av medel till utvecklingsfonderna osv.

Det är en konstruktiv regionalpolitik.

Anf. 96 ARNE NYGREN (s) replik:

Herr talman! Jag är förvånad över att Nils Häggström skulle ha blivit så irriterad och ilsken över att jag bara berättade om hur befolkningsciffrorna hade förändrats från mitten av 1970-talet och fram till den dag när den borgerliga regeringen tågade ut ur kanslihuset.

Det här uppgifterna kan man kalla statistik. Det är egentligen vanliga enkla befolkningstal, som Nils Häggström kan få på ett mycket enkelt sätt via riksdagens utredningstjänst.

Jag har svårt att förstå att det skulle vara vulgärpropaganda att man talar om att under de tre första åren av 1980-talet förlorade skogslänen 13 000 invånare, medan Stockholms folkmängd under samma tre år ökade med 23 000. Jag vet inte om Nils Häggström var aktiv i centern i början av 1970-talet, men under de åren viftade ni på praktiskt taget varje möte med en debattskrift som hette Centerns riksplan. I denna sade ni att om ni bara fick den politiska möjligheten skulle ni se till att ökningen av Stockholms folkmängd stoppades och att utvecklingen i Stockholm skulle få stå tillbaka för utvecklingen i skogslänen. Ni fick sex år på er att driva regionalpolitik, och det var resultaten av de sex åren som jag redovisade.

När det gäller vårt gemensamma hemlän, Västerbotten, är det riktigt att utvecklingen av dess folkmängd, som tidigare var rätt hygglig, nu har stannat av. Det var närmast av den anledningen jag motionerade om att Umeå borde återföras till det regionala stödområdet, varifrån det plockades bort för ett antal år sedan. Det var egentligen det som gjorde att ökningen av Umeås folkmängd stannade av. Utan Umeå som motor utvecklas inte folkmängden i vårt hemlän, Nils Häggström.

För Skellefteå är det något bättre. Vid en konjunkturuppgång brukar Skellefteå utvecklas på ett hyggligt sätt, och så sker också nu, både befolkningsmässigt och sysselsättningsmässigt.

Det kan inte vara riktigt att skylla på konjunkturerna att det gick illa. Det var väl precis samma konjunkturer i Stockholm som i skogslänen, Nils Häggström. Konjunkturerna kan väl inte ha påverkat den förskjutning som jag här berättat om.

Anf. 97 NILS HÄGGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! I mitt tidigare inlägg konstaterade jag att man med statistik kan bevisa praktiskt taget allt. Det har stor betydelse vilka utgångsår man väljer för sina statistiska jämförelser. Jag skall inte gå in i någon längre debatt med Arne Nygren om dessa siffror; de här synpunkterna har han ju framfört tidigare i olika sammanhang, och de blir inte mer sanna för det.

Trots att Arne Nygren inte vill debattera det som hänt under de senaste ett och ett halvt åren kan jag inte underlåta att redovisa några siffror på

inflyttningsutvecklingen i Västerbotten. Under 1982 var den negativ – 69 personer. År 1983 var den positiv – 26 personer. År 1984 var den återigen negativ – 130 personer. Vi har samma nedgång också i Umeå, även om siffrorna där ännu så länge är positiva. Överskottet de tre första kvartalen 1984 var för Umeås del bara 15 personer. Folkmängden i Sorsele minskade under de tre år jag nyss nämnde med 41 personer.

Jag tycker, Arne Nygren, att detta är mycket alarmerande siffror. Jag tror inte att någon av oss skall slå sig för bröstet och säga: Titta vilken bra politik vi för! Jag anser att vi bör föra en saklig debatt om regionalpolitiken.

Anf. 98 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Vi lever i Sverige under olika yttre betingelser – geografiska, näringslivsmässiga och kulturella – och det har ganska klart framgått av den debatt vi har hört tidigare här i dag.

Folkpartiets grundsyn i fråga om målet för regionalpolitiken är att det måste skapas förutsättningar för människor att leva och bo även i glesbygdsområden. Men utgångspunkten skall vara att man även bättre kan utnyttja de resurser som bygden erbjuder. Servicenivån måste vara sådan att barnfamiljer kan stanna kvar i bygden. Regionalpolitik handlar sålunda inte bara om nya jobb.

Norrland utgör 58 % av Sveriges yta, ett faktum som förtjänar att upprepas. Det faller lätt i glömska för mer attraktiva påtryckningar från befolkningstäta områden i andra delar av Sverige. 150 nya jobb i en inlandskommun som Norsjö motsvarar t. ex. ungefär 1 200 jobb i Uddevalla, dvs. lika mycket som ett halvt skeppsvarv. Vi emotser verkligen samma intensiva uppbackning från socialdemokratiskt håll även för Norrlands inland.

I norr finns landets viktigaste naturtillgångar – skog, vattenkraft och malm – som utgjort grunden för de fem Norrlandslänens utveckling och industrialisering. Turismen befinner sig i ett utvecklingsskede. Mer måste satsas av statsmakterna och bättre samarbete mellan olika organ är ett måste. Goda kommunikationer är för turismen lika nödvändiga som för näringslivet och offentliga institutioner för att Norrland skall få jämförbara förutsättningar med övriga delar av landet och därmed också att bedriva en framgångsrik verksamhet.

I en diskussion häromkvällen som var initierad av Nolia, Norrländska Industrimässan AB, efterlyste man partiernas åsikter om turism. Vi erfor då att endast fyra procent av de tyska bilturisterna når norr om Dalälven. De långa avstånden och de höga bensinpriserna avskräcker. Socialdemokraterna har dessutom i december förra året lagt ytterligare en femtioöring på bensinpriset och därmed förlängt avstånden.

Den viktigaste tillgången är dock människorna som bor där. Betingelserna för norrlänningarna för fortsatt utveckling av näringslivet måste ständigt förbättras. Tyvärr har så inte skett under de senaste åren. Folkpartiet har i en rad motioner fört fram krav för att utjämna de skillnader som fortfarande råder i landet.

Efter den kritik som socialdemokraterna framförde under de borgerliga regeringarnas tid, framför allt krav på ytterligare och bättre insatser i de undersysselsatta områden som finns i norr, väntade vi oss stortag och förhoppningarna var högt ställda på att de motionsförslag som framförts skulle genomföras. Men vi har i stället blivit matade med välformulerade fraser om att Sverige är på rätt väg. Det skorrar falskt.

Trots de goda konjunkturer som har rått ökar statens skuldsättning, och dessutom kryper konjunkturavmattningen närmare oss dag för dag. Den socialdemokratiska regeringens inflationsmål på 3 % är spräckt. Priserna har på fyra månader stigit med över 3 %. Chockhöjningen av räntan gjorde alla lån dyrare, och egnahemskostnaderna steg kraftigt. För företagen och för människorna i norr blir det mer kännbart, när man i vanliga fall får leva så att säga på marginalen. Effekterna slår hårdast mot de redan svaga.

Det råder stor osäkerhet om och man har gjort olika bedömningar av hur framtiden för Norrland och framför allt inlandet skall gestalta sig. Tyvärr har inte de åtgärder som föreslås i detta betänkande bidragit till att skingra oron – den politiska viljan saknas. Skall Norrland åderlätas på ytterligare arbetskraft och flyttlassen rulla? Enligt socialdemokratiskt synsätt skall ju satsningen ske på storstadsområden som Malmö, Göteborg och Stockholm – där avgörs ju valet. På den punkten efterlyser jag i dag en deklARATION från någon ansvarig på socialdemokratiskt håll.

Löntagarfonderna har absolut inte bidragit till Norrlandslösningar. Från socialdemokratiskt håll har Gustav Persson i dag bekräftat att löntagarfonderna inte har någon roll i regionalpolitiken. Men behovet av regionalpolitiska åtgärder finns.

Arbetslöshetssiffrorna för de olika länen visar uppseendeväckande skillnader. Norrbotten har en relativ arbetslöshet som är nära dubbelt så hög som för landet i övrigt, och man har den högsta ungdomsarbetslösheten. Även Västerbotten tillhör de län som har den högsta arbetslösheten och en hög procent förtidspensionerade. Att Västerbotten har den största dödligheten i landet pekar också på att det råder obalans.

Herr talman! Jag vill beröra några av folkpartiets reservationer, och jag yrkar bifall i första hand till reservationerna 4, 10 och 16.

Folkpartiet anser att det är viktigt att de regionalpolitiska insatserna sätts in i de områden av landet som har det svårast. Det finns en tendens att sätta in regionalpolitiskt stöd vid branschkriser, som därigenom kan bidra till att de stora regionala obalanserna kommer att bestå.

Folkpartiet vill även att ett stöd som utgår skall vara så utformat att det är lätt för den enskilde näringsidkaren att veta vilka förutsättningar som gäller. Stödformer som förutsätter långtgående förhandlingar mellan företag och staten bör undvikas. Folkpartiet har i en motion föreslagit ett generellt stöd för att man skall åstadkomma en enhetlig rikstaxa för telefon. Vi anser att en enhetstaxa för data- och kommunikationstjänster bör tillämpas. Datateknikens tillgänglighet utgör också en viktig del av regionalpolitiken. Den regionalpolitiska utredningen konstaterade bl. a. att 70 % av data- och elektronikindustrin klumpat ihop sig i storstäderna. I reservation 16 påpekar

vi därför att de investeringar som nu görs för att klara överföringen av stora datamängder inte får gynna storstadsområden på glesbygdens bekostnad.

Som en samlande devis för strävandena att utjämna de kostnadsskillnader som råder har folkpartiet till fullo ställt upp för ett rundare Sverige. Bra och billiga kommunikationer är en viktig förutsättning för expansion av näringslivet. Televerkets nuvarande taxesättning skapar orättvisor för de norrländska företagen.

Herr talman! Jag vill också yrka bifall till reservation 36 angående nedsättning av socialförsäkringsavgifterna. Avsikten från mittenregeringens sida våren 1982 var att generellt förbättra förutsättningarna för näringsverksamhet i några särskilt utsatta områden i Norrland. Men ett år senare ändrades reglerna så att enbart viss industriell verksamhet fick en nedsättning. I stället genomfördes en sänkning i hela Norrbotten. Detta var ett dråpslag mot andra inlandskommuner, bl. a. Jörn och Sorsele i Västerbotten. Det innebar försämrade konkurrensvillkor för de kommuner som redan tidigare hade nedsatta avgifter. Dessutom undantogs jord- och skogsbruk.

Folkpartiets grundinställning är, som jag tidigare påpekat, att hjälpa de svårast utsatta områdena.

I Sorsele – i mitt hemlän – som ligger bara några mil från länsgränsen till Norrbotten har man svårt att inse solidariteten från socialdemokraternas sida. Varför Luleå och inte Sorsele?

Folkpartiet yrkar att avgiftsnedsättningen skall omfatta hela stödområde A och dessutom all verksamhet som inte är offentlig. I reservation 61 har vi föreslagit att 460 milj. kr. skall anvisas för detta ändamål.

Tyvärre konstaterar jag att den socialdemokratiska inställningen i denna fråga är djupt orättvis och vilar på en felaktig grund. Samma gäller förhållandet i Svappavaara. Avgiftsbefrielsen måste där omfatta all verksamhet utom den som bedrivs av stat, kommun eller försäkringskassa, enligt vad vi framhåller i vårt yrkande i reservation 39.

Folkpartiet kräver också att nivåerna på de bidrag inom glesbygdstödet vilka tas upp i reservation 48 skall höjas. Det har fungerat bra, och fler arbetstillfällen har tillkommit och varit till nytta för samhällsservicen. Vi föreslår 300 000 kr. till företag och 50 000 kr. till uthyrningsstugor. Vi yrkar dessutom på en höjning av länsanslagen med ytterligare 30 milj. kr. Vi har svårt att förstå socialdemokraternas inställning i just denna fråga, särskilt med tanke på den länsuppvaktnings som har skett inför arbetsmarknadsutskottet, varvid bl. a. företrädare för Västerbottens läns landsting deltog. Arne Nygren är ju ordförande i Västerbottens läns landsting. Det verkar som om man där har skilda åsikter i denna fråga.

Folkpartiet har vidare under en rad av år föreslagit en ytterligare decentralisering av de regionalpolitiska insatserna. Vi anser i linje därmed att en utökning av de anslag som ställs till länsstyrelsernas förfogande är en bra åtgärd. De som sitter närmast problematiken har de bästa lösningarna. Men det är tydligt att enligt socialdemokratisk modell skall regeringen centralt hålla i börsen.

Folkpartiet har även yrkat på en höjning av IKS, dvs. stödet för

intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser. Nu skall detta stöd enligt majoritetsförslaget höjas från 30 000 till 39 000 kr. Vi föreslår 50 000 kr., vilket också var glesbygd delegationens förslag. Jag är förvånad över att socialdemokraterna avvisar detta, med tanke på den erfarenhet som vunnits under de år då stödet funnits och som visat att detta stöd har varit ett bra sätt att bistå kommunerna och bygdens folk på ett varaktigt sätt.

Jag yrkar bifall till reservation 49.

En verksamhet som har haft stor betydelse för de små orterna Jörn, Jokkmokk och Pajala är försöksverksamheten med filialer till den demografiska databasen. Det kyrkoboks material och annat arkivmaterial som registreras är en unik tillgång från Sveriges horisont och för det internationella forskningsarbetet. Man har också tidigare här i eftermiddag omvitnat betydelsen av detta arbete. På detta sätt har en varaktig sysselsättning skapats åt företrädesvis kvinnor som är lokalt bundna till sin bygd och familj. Vill vi inte avfolka norra Norrlands inland måste fler försök av detta slag tillkomma, framför allt för kvinnornas och familjernas skull.

Det är egendomligt att utskottsmajoriteten, framför allt socialdemokraterna, ej velat permanenta denna verksamhet. Min erfarenhet från annat område säger mig att socialdemokraterna ej anser att beredskapsarbeten skall anordnas för varaktig verksamhet. Hur värnar man i det här fallet om anställningstryggheten?

I början av mitt anförande berörde jag, herr talman, oron kring Norrlands framtid. Personligen vill jag dock klart uttrycka att jag med tanke på de tillgångar som finns i norr och i inlandet i form av skog, malm och energi samt den orörda naturen anser att det finns stora utvecklingsmöjligheter för vår landsända. Men statsmakterna måste satsa på en aktiv regionalpolitik.

Tyvärr konstaterar vi att insatserna på det regionalpolitiska området har försvagats och uttunnats under senare år. Framtidsvisioner har saknats.

Till sist, herr talman: Skogen är inlandets chans att överleva, och därför måste man kunna förädla den på hemmaplan. Tyvärr levereras i alltför stor utsträckning sågade trävaror söderut. Folkpartiet har i ett särskilt yttrande till betänkandet fäst uppmärksamheten på förhållandet. Det behövs stimulanser för att stödja produktutveckling och vidareförädling. Konkreta utvecklingsprojekt finns färdiga hos Trätekniskt centrum i Skellefteå för att bygga upp en forsknings- och utbildningskompetens till gagn för träföretag i norr men även till gagn för hela den svenska träindustrin. Men till detta behövs ekonomiska medel.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de i mitt anförande berörda reservationerna samt till övriga folkpartireservationer som är fogade till detta betänkande.

Anf. 99 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Regionalpolitikens övergripande mål sägs vara att människor i olika regioner skall erbjudas likvärdiga sysselsättningsmöjligheter och en likvärdig tillgång till social, kommersiell och kulturell service samt god miljö. Vidare skall regionalpolitiken verka för ökad jämställdhet mellan

kvinnor och män.

Det kan knappast göras några invändningar mot målet och inriktningen för regionalpolitiken. Men om målet är bra, räcker då medlen och åtgärderna till för att nå målet? Den frågeställningen måste besvaras nekande. Det gäller både den hittills förda politiken och vad som kan förväntas av den kommande.

Jag kommer i mitt anförande att beröra mitt eget län, Västerbottens län. De befolkningsciffror för länet som redovisades vid årsskiftet visar att av länets inlandskommuner är det endast en som redovisar en befolkningsökning. Förra året blev också ett rekordår i fråga om utflyttning från länet. Trots att dessa inlandskommuner stadigt drabbats av befolkningsminskningar dras de med stor arbetslöshet. Detta gör att situationen blir allt värre, eftersom det är de unga och välutbildade som tvingas flytta. Problemet med att upprätthålla en rimlig samhällsservice kommer för dessa kommuner att bli allt större.

Om nu regionalpolitikens övergripande mål skall uppfyllas och inte stanna vid en till intet förpliktande målsättning, måste kraftfulla åtgärder vidtas. Det är också den slutsats som länsstyrelsen i Västerbotten drar när den klart uttalar: "För att lösa problemen och uppfylla de av riksdagen fastställda regionalpolitiska målen räcker det inte med att vi flyttar om resurser inom länet. För en bättre utveckling behöver vi kraftiga stimulansåtgärder, framför allt i inlandet."

I det här betänkandet från arbetsmarknadsutskottet behandlas tre moti-
oner av mig. Jag skall beröra något av vad jag där framför och föreslår.

Valrörelsen 1982 präglades i hög grad av debatten om löntagarfonderna. Framför allt av företrädare för SAP och fackföreningsrörelsen gjordes uttalanden, där det ofta hette att vi behöver löntagarfonderna för att utveckla vår industri och rädda krisdrabbade företag. I debatter ute i länen nämndes ofta exempel på företag som skulle ha räddats, om vi hade haft dessa fonder –
likaså vilka möjligheter som getts att skapa ny sysselsättning, om fonderna hade funnits.

Hörneforsfabrikens nedläggning var vid denna tidpunkt aktuell i Västerbotten. Många gånger fick man höra: Tänk om vi hade haft dessa fonder! Då skulle vi ha räddat fabriken. Det var säkert många som hoppades och trodde att vi skulle få ett betydelsefullt verktyg i löntagarfonderna. Nu har vi facit i hand. Vad som i debatten kallades löntagarfonder har blivit något av nya AP-fonder. Det har blivit fonder med en roll som passiv aktieplacering –
alltså inte i överensstämmelse med den argumentation och de förespeglningar som föregick beslutet.

Vi har tidigare i dag hört Gustav Persson uttala att det är orealistiskt att tänka sig t. ex. Norrfonden som ett medel i regionalpolitiken. Det skulle vara intressant att få veta om Arne Nygren håller med om detta. Jag tycker mig minnas att Arne Nygren var en av dem som när det gällde Hörneforsfabriken uttalade: Tänk om vi hade haft fonderna nu. Då kunde vi ha räddat denna fabrik.

Jag menar att man måste infria de förväntningar om att Norra löntagarfon-

Nr 156

Torsdagen den
30 maj 1985

*Regionalpolitiken
m. m.*

den skulle verka för en offensiv satsning för nya jobb i länet som skapades inom arbetarrörelsen och länets befolkning. I Västerbotten och övriga Norrlandslän finns stora investeringsbehov för en utveckling av näringslivet, såsom vidareförädling, produktutveckling och startande av nya industrier. Därför måste de nödvändiga formerna skapas för att Norra löntagarfonden skall få en aktiv roll för en utveckling av Norrlandslänens näringsliv. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 20.

Herr talman! Nu saknas inte utvecklingsmöjligheter för vårt län. En viktig del i att tillvarata dessa möjligheter är en satsning på högre utbildning och forskning. Det har därför stor betydelse att det sker en fortsatt utveckling och förstärkning av den högre utbildning och forskning som bedrivs vid Umeå universitet och högskolan i Luleå.

Då det gäller forskning och utveckling måste det också uppmärksammas att industrin satsar mindre på FoU i övre Norrland än i resten av landet. Enligt en nyligen gjord undersökning av Norrlandsfonden sker uppskattningsvis ca 6 % av Sveriges industriella forskning och utveckling i de fyra nordligaste länen. Fondens undersökning gav också vid handen att FoU-verksamheten har sin tyngdpunkt i processinriktad forskning och utveckling och endast i mindre omfattning avser nya produkter. Det här visar att den industriella FoU-verksamheten i norra delen av landet är inriktad på och anpassad till att landsändan i stort skall fungera som en råvaruleverantör eller producent av halvfabrikat.

Det är mycket angeläget att den här bilden förändras. För att utveckla näringslivet i Västerbotten och övriga Norrlandslän måste även industrins FoU-verksamhet inriktas mot en mera differentierad industristruktur. Jag har i min motion slagit fast att om en sådan förändring kräver särskilda åtgärder, får regering och riksdag inte tveka att skaffa de nödvändiga styrmedlen. Det är min bestämda mening att frågan om industrins FoU-verksamhet i Norrlandsläna omgående bör utredas och åtgärder vidtas på basis av detta.

Arbetsmarknadsutskottet har när det gäller detta yrkande inhämtat yttrande från näringsutskottet. Gemensamt för de bägge utskotten – om jag undantar vpk-ledamöterna – är att man endera inte förstått frågans innebörd eller också inte haft viljan till detta. Vad det handlar om är att industrin satsar så litet av sina forsknings- och utvecklingsinsatser i de fyra nordligaste länen. Det är bra att staten på olika sätt gör insatser på det här området, och jag ser gärna att dessa ökar, men skall inte även industrin ta ett ansvar genom att öka insatserna i norra Sverige? Skall även i fortsättningen endast små smulor av industrins FoU-medel tilldelas norra Sverige? Skall detta område fortsätta att vara leverantör av råvaror och halvfabrikat? Jag anser att de bägge utskottens majoritet visar undfallenhet mot industrin när man inte är beredd att vidta några som helst åtgärder.

Då det gäller industrins FoU-verksamhet tycker jag att Nils Haggström var mycket uppgiven när han sade att industrins FoU-verksamhet tyvärr var liten och att man därför måste lita på de statliga bidragen. Industrins bidrag är oförskämt små, men här borde Nils Haggström kunna ställa upp för en

ändring – det bör ligga i linje med centerns krav på decentralisering. Eller anser Nils Häggström att det är bra som det är, att endast 6 % av industrins FoU-verksamhet satsas på de fyra nordligaste länen?

Jag utgår från att Arne Nygren är beredd att medverka till att samhället skapar styrmedel även när det gäller industrins FoU-verksamhet. Jag tyckte mig i Arne Nygrens anförande höra att han efterlyste en starkare styrning i regionalpolitiken.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 25.

Herr talman! Jag har också i en motion tagit upp frågan om en försöksverksamhet med s. k. bruttodimensionering vid statliga, regionala och lokala myndigheter i Västerbottens län. De senaste årens besparingsåtgärder inom den statliga sektorn har för många myndigheter inneburit personalinskränkningar i form av vakanser och indragning av tjänster. En sådan utveckling står i skarp kontrast mot de regionalpolitiska ambitionerna, men det har även uppstått en debatt om huruvida det verkligen handlar om reella besparingar eller om man tvingas göra motsvarande insatser på annat håll för att sysselsätta de människor som genom dessa besparingar blir arbetslösa. Inte sällan blir det så att andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder måste vidtas, eller att arbetslöshetsstöd eller annat stöd måste ges i stället för att behålla dessa arbeten.

Länsstyrelsens regionalpolitiska enhet i Västerbotten har under 1983 utrett konsekvenserna av att tillåta en bruttodimensionering av den statliga sektorn. Syftet med denna utredning var att klarlägga sysselsättningseffekterna av och kostnaderna för en sådan dimensionering. Vad man har kommit fram till är att en sådan bruttodimensionering drar en mycket liten nettokostnad men ger ett icke oväsentligt tillskott av helårsarbeten.

Utskottet har ställt sig mycket kallsinnigt till en sådan försöksverksamhet, och det tycker jag är synd. Jag tror att man skulle ha vunnit mycket värdefulla erfarenheter om man inom ett län hade igångsatt ett sådant försök. Jag yrkar bifall till reservation nr 70.

I en annan motion, som behandlas i detta betänkande, har jag redovisat något av de resurser som finns i vårt län och som jag anser i dag vara underutnyttjade. Jag har i motionen pekat på olika framgångsvägar för att öka sysselsättningen, såväl långsiktigt som kortsiktigt. Som svar på den här motionen förutsätter utskottet att regeringen även inför kommande fördelning av länsanslaget beaktar situationen i Västerbotten samt att utformningen av regionala åtgärdsprogram är en fråga som främst ankommer på länsmyndigheterna.

Ja, det torde inte föreligga någon brist på uppslag och program från länsmyndigheterna, tvärtom, men vad länsmyndigheterna behöver är resurser för att förverkliga dessa. Länsstyrelsen har ju, som jag inledningsvis nämnde, klart uttalat att för en bättre utveckling behöver vi kraftiga stimulansåtgärder, framför allt i inlandet. Jag får därför yrka bifall till reservation 69.

Slutligen, herr talman, vill jag med några ord beröra systemet med nedsättning av företagets socialavgifter i Norrbottens län. Enligt min mening

kan dessa pengar användas på ett bättre sätt. För det första är det tveksamt om detta stöd över huvud taget gett något enda nytt arbetstillfälle i berört område. För det andra är det helt klart att detta stöd är till nackdel för Västerbotten, främst för de kommuner i länet som gränsar till Norrbotten. Enligt min mening borde dessa pengar ha överförts till anslaget Regionala utvecklingsinsatser.

Ulla Orring kritiserar också detta i sitt anförande, men hon drar en helt felaktig slutsats, enligt min mening, när hon förespråkar en utvidgning av detta område. Då måste det väl, fru Orring, bli nya gränskommuner som får nackdelar? Är det då inte bättre att slopa tanken på nedsatta avgifter och i stället lägga de 360 miljonerna på länsanslaget? Jag tror att de skulle göra mycket större nytta där.

Anf. 100 NILS HÄGGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! John Anderssons inlägg ger belägg för den bild som jag gav av befolkningssituationen i inlandskommunerna, inte bara i Västerbotten utan i praktiskt taget hela stödområdet. Han kom också fram till att det är nödvändigt med kraftfulla åtgärder för att råda bot på förhållandena, och det håller jag med om. Därför hoppas jag att vpk stöder centerns förslag till sänkning av arbetsgivaravgifterna i stödområde A och de krav som vi har på ökade medel till utvecklingsfonderna och till länsanslaget.

John Andersson kom sedan in på FoU-verksamheten och menar att jag visar en uppgiven attityd. Det har jag svårt att förstå. Jag sade i mitt inlägg att det är nödvändigt att man från statens sida går in kraftfullt och stöder uppbyggnaden av näringslivet i det här området, och inte bara i de större orterna utan också i glesbygden. Nu är det svårt när det gäller det privata näringslivet därför att den struktur näringslivet har i Norrland är sådan att det i dag finns väldigt få framtidsorienterade industrier i området. Man måste alltså, som jag ser det, med statliga medel försöka förändra infrastrukturen. Jag är alltså beredd att stödja den typen av satsningar.

Jag nämnde också i mitt anförande nödvändigheten av att använda investeringsfonderna på ett effektivare och bättre sätt än vad som sker i dag. Där tror jag det finns mycket att göra, och då får man också med det privata näringslivet i satsningarna.

Anf. 101 ARNE NYGREN (s) replik:

Herr talman! John Andersson ställde en direkt fråga till mig om löntagarfondernas möjligheter att medverka i skogslänens näringslivsutveckling. John Andersson tycktes erinra sig att jag skulle ha sagt att hade vi haft löntagarfonder skulle vi kanske ha kunnat rädda Hörneforsfabriken för ett antal år sedan. Jag tror att debatten om löntagarfonder och Hörnefors hörde ihop med det alternativ som först var aktuellt, nämligen att ersätta NCB-produktionen i Hörnefors. Då hade vi det elände som vi ofta drabbas av i skogslänet, nämligen att det inte fanns något privat kapital som man var beredd att satsa i det området. Projektet stöp i brist på kapital. Jag hoppas och tror att det alternativ som löntagarfonderna kommer att utgöra på

kapitalmarknaden kan vara till fördel för näringslivet i vår del av landet, alltså i skogslänen.

John Andersson kommenterade också Gustav Perssons påståenden om löntagarfondernas roll i regionalpolitiken. Om jag hörde rätt refererade Gustav Persson en del synpunkter som kommit fram i debatten utan att de därmed var hans egen åsikt.

När det till sist gäller John Anderssons fråga om styrmedel vill jag säga att jag redan i mitt anförande framhöll att om vi skall få en möjlighet till utveckling av näringslivet i skogslänen i samma takt som näringslivet i andra delar av landet utvecklas i, kommer vi, tror jag, att behöva styrmedel och inte bara morötter att locka privat näringsliv med. Vi måste ha styrmedel som kan styra verksamhet dit där vi har arbetskraft. Vi får inte ta för givet att arbetskraften skall flytta dit där storföretagen vill ha jobben, utan storföretagen får finna sig i att flytta dit där ledig arbetskraft finns.

Anf. 102 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! John Andersson frågade om det inte skulle uppstå nya gränsfall om folkpartiets förslag gick igenom. Jag tycker vi från folkpartiet har varit konsekventa i den här frågan. Vi har sagt att stödområde A är det område som skall ha en nedsättning av socialförsäkringsavgifterna. Folkpartiets grundinställning är också den att vi skall hjälpa de svagaste kommunerna och de människor som har det mest besvärligt. Vi tycker att kustkommunerna i Norrbotten kan klara sig utan en nedsättning av avgiften.

Anf. 103 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är mycket möjligt att vi är överens om att det behövs kraftfulla åtgärder, Nils Häggström. Men jag vet inte om det är en kraftfull åtgärd att sänka arbetsgivaravgiften. Jag tror det är en bättre användning av de pengarna att lägga ut dem på länsanslaget.

När det gäller forsknings- och utvecklingsverksamhet litar tydligen Nils Häggström mycket mer på staten – och det skall han ha ett erkännande för – än på den privata industrin. Återigen säger nämligen Nils Häggström att man skall lita på staten och att det är svårt att få den privata industrin att ta sitt ansvar för en satsning på forskning och utveckling.

I likhet med Arne Nygren tror jag att man måste skaffa sig de styrmedel som behövs för att industrin skall ta sitt ansvar i Norrland. Vi måste betänka vilka värdefulla råvarutillgångar som exploateras i denna landsända utan att vi där får en utveckling av nya produkter och en industri som bygger på förädling av dessa råvaror.

När det gäller löntagarfonderna avstyrker ni ju, Arne Nygren, vårt krav att man skall använda dem som ett instrument i regionalpolitiken för att få nya framtidsindustrier till Norrland. Vi har nu tyvärr skilda åsikter om hur dessa fonder skall användas.

Vad som nu sker är att man satsar på aktieköp, och då vänder man sig till de stora börsnoterade företagen. Vi anser att fonderna i stället skall användas för regionala insatser, t. ex. Norrfonden i Västerbotten.

Det är väl ändå på det sättet att kommunerna i stödområde A, som Ulla Orring talar om, gränsar till några kommuner; det är väl ingen ö ute i havet? De problem som nu uppstår i Västerbotten i gränskommunerna mot Norrbotten kommer att uppstå i gränskommunerna även om vi utvidgar området. Erkänn att det är vettigare att satsa de här 360 miljonerna på länsanslagen!

Anf. 104 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Nej, det erkänner jag verkligen inte, John Andersson. Jag tycker det skall bli en besvärande situation för John Andersson att komma hem och deklarerera den här inställningen, då han vet hur svårt våra inlandskommuner har det: Jörn, Sorsele, Åsele och många fler. Men jag tror att vi får göra upp denna fråga på hemmaplan. Jag anser att folkpartiets inställning här har varit glasklar. Vi har förordat stödområde A, och det är en riktig bedömning.

Anf. 105 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Ulla Orring har inte någon replikrätt kvar och kan inte svara mig, men jag måste ändå säga att denna satsning i Norrbotten genom att sänka arbetsgivaravgiften mig veterligt inte har gett några nya jobb. Det är helt klart. Jag tycker att den prövotid vi har haft nu är tillräcklig för att dra slutsatsen att dessa 360 milj. kr. kommer att ge många arbetstillfällen i våra län, om de placeras i länsanslaget. För det är ju den erfarenhet vi har i dag att det är detta glesbygdsbidrag som gett de nya arbetstillfällena, och framför allt de långsiktiga arbetstillfällena.

Jag tror att Ulla Orring har helt fel när hon säger att vi bör utöka detta stödområde och sänka arbetsgivaravgifterna även i Västerbotten. Jag tror att folkpartiet är ute och cyklar nu som i många andra sammanhang.

Tredje vice talmannen anmälde att Ulla Orring anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 106 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Under motionstiden i anslutning till den regionalpolitiska propositionen framlade jag tillsammans med mina moderata kolleger i de fyra norra länen en motion som utmynnar i att regeringens förslag avvisas av riksdagen. Regionalpolitiken bör bli föremål för en ny utredning. Under tiden fram till 1986 kan den nuvarande regionalpolitiken tillåtas gälla.

Flera av de grundläggande värderingarna och synpunkterna – om dock icke alla – i vår motion delas av moderata samlingspartiet. Jag känner därför inte något behov av att yrka bifall till motionen, utan är nöjd med den behandling den indirekt fått av de moderata ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet.

Under ett 20-årigt arbete i näringslivet i ett av Norrlandslänen, har jag haft både glädjen och sorgen att följa de regionalpolitiska satsningarna ända sedan deras start 1966. Jag kan därmed utan att förhäva mig påstå att jag har

en hel del praktiska erfarenheter av regionalpolitiken, som det kan vara av värde att ta fram.

Regionalpolitiken har i huvudsak varit framgångsrik under åren av allmän tillväxt i Sverige. Med en krympande industriell sektor, grundad bl. a. på ändrade internationella förutsättningar med hårdare konkurrens, har de norrländska basindustrierna tvingats till nödvändiga nedläggningar och omstruktureringar. Och någon egentlig kompensation har vi inte fått trots regionalpolitiken. Det är bara de företag, som har en egen industriell eller affärsmässig styrka som kan visa på framgång, inga andra. Därför behövs andra åtgärder än de regeringen föreslår.

Norrland är i kris, faktiskt i en betydligt allvarligare kris än vad många är medvetna om – inte minst här i riksdagen. Vi har genomgående en åldersstruktur i Norrland som inte ger särskilt stort hopp inför framtiden. Vi har ett sviktande elevunderlag i många av våra gymnasier, som leder till en begränsning av urvalet av ämnen. Vi har ett jordbruk där åldersstrukturen begränsar möjligheterna till sysselsättning i inlandet och till nedläggning av jordbruk. Vi har en högre utbildning vid högskolor och universitet som inte speciellt backas upp av riksdagspartierna.

Herr talman! Vi har också en socialdemokratisk dominans i kommuner och landsting i Norrland, där doktrintrogna kommunal- och landstingsråd är uppfödda med och hela tiden matas med stöd. Deras praktiska erfarenheter av företagande är i många fall minimala och vanligtvis begränsade till de kommunala bolag som ytterst sällan går med vinst. Deras kamp för kommunal egenregiverksamhet och ovilja att överlåta till enskilda personer och företag att ombesörja sådant som i dag kommuner ägnar sig åt är betydligt mer accentuerat i Norrland än i andra delar av Sverige. Hur skall vi, herr talman, kunna bygga upp en företagardimension, om man har politiska företrädare som längst inne har en negativ inställning till enskilt företagande? Hur skall vi i Ådalen kunna få en företagarmiljö, när socialdemokraterna hela tiden håller Ådalens dystra historia vid liv med jubiléer och Kramforsmanifest? Det är faktiskt bara i de kommuner där det borgerliga inflytandet har varit påtagligt – Örnsköldsvik, Skellefteå och möjligen Östersund – som vi har en företagardimension och en positiv inställning till enskild företagsamhet. Socialdemokratin måste lära sig att alla problem inte löses med bidrag. Här behövs en grundläggande sinnesförändring!

Jag är ledsen att behöva konstatera att den regionalpolitiska propositionen är dålig. En känd herre har sagt: "Fader, förlåt dem, ty de veta icke vad de göra." Statsrådet Peterson talar om för oss i propositionen att "industridepartementet inlett en kartläggning av hur väl företagen känner till de industri- och regionalpolitiska stöden, i vilken omfattning de utnyttjas och vad företagen anser om stödets utformning i relation till företagens behov". Är inte detta, herr talman, ett fantastiskt påstående som industriministern gör? Statsrådet vet med andra ord inte om stödformerna är de rätta, om regionalpolitiken är riktigt utformad. Efter 20 år med en regionalpolitik av socialdemokratiskt märke vet man inte inom socialdemokratin vilken verkan regionalpolitiken har. Detta står på s. 58 i propositionen.

Torsdagen den
30 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

Herr talman! När Olof Palme besökte Västernorrlands län fanns det anledning för honom att kommentera det socialdemokratiska partiets planer att satsa 1,5 miljarder kronor på storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Det är socialdemokratisk regionalpolitik! Där de flesta mandaten står att vinna, där bedriver man regionalpolitik.

Någon annan förklaring än socialdemokratisk regionalpolitik kan man förmodligen inte heller finna till regeringens satsning i Uddevalla. 6 mil från Göteborg och knappt 3 mil från Trollhättan med sin överhettade arbetsmarknad har man mage att satsa 285 milj. kr. i regionalpolitiskt stöd, dessutom pengar för vägar, utbildning, etc. Till råga på allt släpper man löst drygt 12,5 miljarder av Volvos investeringsfondsmedel. Hur tror ni att man upplever detta i Norrlandslänen? Det här är också socialdemokratisk regionalpolitik.

Man har, herr talman, belagt norrländsk vattenkraft med en särskild skatt, som avtappar Norrland på hundratals miljoner kronor. Man har berövat de norrländska kommunerna deras inkomster av vattenkraften. Detta är socialdemokratisk regionalpolitik.

Man har höjt bensinskatt och kilometerskatt, någonting som drabbar Norrland hårdare än andra. Detta är också socialdemokratisk regionalpolitik.

När John Andersson och många andra, inte minst socialdemokrater, talar om behovet av FoU-satsningar i Norrland, skall vi betänka att socialdemokraterna för ett par år sedan tog bort avdragsrätten för FoU. Detta är socialdemokratisk regionalpolitik!

Norrland är i kris. Energikostnaderna är höga, inte minst med hänsyn till kraven på god ventilation. Det är också svårt att rekrytera kvalificerad personal, som lärare i gymnasier, skogsfaktorer i Junsele, företagsledare i Hammerdal. Varför? Jo, därför att vi har ett mycket orättfärdigt – jag skulle nästan ha lust att säga idiotiskt – skattesystem. Även maken eller makekan måste ha arbete, annars fungerar inte en familj i dagens Sverige – utan bidrag förstås! Inget mindre företag i Norrland har råd att betala en företagsledare de 600 000–700 000 kr., som är nödvändigt för att kompensera hustruns inkomstbortfall på den nya platsen, där hon inte kan få något arbete. Vad händer då? Jo, i stället får man anställa en chef som inte är lika bra. Vad leder detta till? Jo, sämre lönsamhet, lägre expansion och färre arbetstillfällen.

Den solidariska lönepolitiken leder till att den anställde i ett företag å sin sida inte har någon möjlighet att välja ett arbete med lägre lön och därigenom behålla sin arbetsplats. Är det regionalpolitik?

Herr talman! Marginalskatterna är så höga att det inte går att få ihop ett eget kapital utan att man vinner på lotteri. Den enda form av enskild förmögenhetsbildning som får socialdemokraternas stöd är lotterier! Hur skall jordbrukare och enskilda personer kunna ta över jordbruk eller företag eller starta nytt utan eget kapital? Inte riskerar man med speciellt varmt hjärta hus och hem och lånar pengar, när man får gå i borgen för det mesta.

Nej, herr talman, en moderat skattepolitik, som uppmuntrar sparande och en positiv inställning till företagande i Norrland, det är vad vi behöver. Vi behöver inte flera personer som i länsstyrelser och utvecklingsfonder,

landsting och kommuner anställs för att administrera regionalpolitik. Det är inte den sysselsättningen vi vill ha. Det vi behöver är människor som vill satsa. De finns, men då krävs en annan regionalpolitik och andra politiker i Norrlandslänen – en regionalpolitik som gynnar Norrland och inte en socialdemokratisk regionalpolitik, som gynnar storstadsregionerna med deras många riksdagsmandat.

Det vi behöver är större sammanhållning över partigränserna bland oss som är valda ombud för Norrland.

Med detta yrkar jag bifall till de moderata reservationerna.

I detta anförande instämde Erik Olsson (m).

Anf. 107 NILS-OLOF GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Vi tre socialdemokratiska riksdagsledamöter från Jämtlands län har vid olika tillfällen och på olika sätt här i riksdagen försökt beskriva hur vi ser på situationen i vårt län. Vi har då pekat på det som vi anser vara speciellt i vårt område, såväl när det gäller problem som när det gäller goda förutsättningar. Förhållandena torde därför vara så väl kända att det knappast vore meningsfullt att nu ta kammarens tid i anspråk för en upprepning. Jag skall därför avstå från det.

I samband med den regionalpolitiska propositionen har vi väckt fem motioner. Utskottet har uttryckt förståelse för våra synpunkter och har i flera avseenden gjort välvilliga skrivningar. Jag vill emellertid peka på ett förhållande som är verkligen speciellt i vårt län och som jag tycker att utskottsmajoriteten inte riktigt har förstått.

Vårt län är mycket glesbefolkat, med bara ett tätbefolkat område – Östersund – där ca 40 % av länsbefolkningen bor och där även ungefär hälften av arbetsplatserna i länet är belägna. Där finns också de större företagen, även om de sedda i ett riksperspektiv är små.

Den andra delen av länet, som är den helt dominerande till ytvidden, är vidsträckt och glest befolkad. Här finns, med ett par undantag, endast små tätortsbildningar. Detta förhållande gör att vårt näringsliv är mycket småskaligt, vilket i sin tur innebär att vi i länet har förhållandevis många ansökningar om små lokaliseringstöd. Detta framgår också av propositionen, där det redovisas att Jämtlands län, som är det näst lägst industrialiserade, ändå haft 14 % av totala antalet lokaliseringsärenden.

De särskilda medel som via länsanslaget tilldelats länsstyrelserna har påtagligt förbättrat möjligheterna att på ett offensivt sätt ta sig an Jämtlands läns utvecklingsproblem. Även om medlen varit av relativt begränsad omfattning i förhållande till de behov som funnits, har många värdefulla insatser kunnat genomföras.

Från länets sida har under en följd av år framhållits att behoven av medel för regionala utvecklingsinsatser är åtskilligt större än den medelstilldelning vi fått.

Som jag tidigare sade kännetecknas vårt näringsliv av att det är småskaligt och att vi därför har förhållandevis många ansökningar om små lokaliserings-

Torsdagen den
30 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

stöd. I förhållande till andra län kommer därför en osedvanligt stor del av besluten om lokaliseringstöd att belasta det samlade länsanslaget. Detta kommer att ytterligare accentueras när man nu höjer beloppsgränserna för beslut som kan fattas i länen från 7 till 9 miljoner.

Med den här beskrivna bakgrunden har vi, enligt vår mening väl motiverat, krävt att vid fördelningen av medel för regionala utvecklingsinsatser väsentligt ökad medelstildelning skall komma Jämtlands län till del, så att de utvecklingsförutsättningar som finns i länet fullt ut kan tillvaratas.

Tyvärr har vi inte fått något gehör i utskottet för dessa tankegångar, men jag försäkrar, herr talman, att vi återkommer i frågan.

Anf. 108 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag har vid två tidigare tillfällen när vi har behandlat regionalpolitiken kritiserat arbetsmarknadsutskottet för att man har fört Gävleborgs län till Mellansverige. Nu vill jag i stället ge utskottet en eloge för att utskottet har tagit fasta på den kritiken och återfört Gävleborgs län till Norrland. Det är riktigt, för Gävleborgs län kommer alltid att vara en integrerad del av Norrland med de problem Norrlandslänet har.

Den förra socialdemokratiska regeringen förde under första hälften av 1970-talet en mycket framgångsrik regionalpolitik. Under åren 1970–1976 ökade också sysselsättningen i skogslänet. Industrisysselsättningen ökade i hela landet med 38 000 personer, varav mer än hälften i skogslänet. En tidigare negativ befolkningsutveckling vändes alltså under första hälften av 1970-talet till en positiv sådan.

Sedan kom de borgerliga regeringarna, och utvecklingen vände på nytt. Därför är det bra att man nu i den regionalpolitiska proposition som vi behandlar satsar hela 7,5 miljarder kronor på regionalpolitiken under en fyraårsperiod. Det är alltså en ökning med närmare 900 miljoner. Jag vill hävda att detta inte är någon dålig satsning. Efter vad jag förstår är det utan tveivel den mest omfattande regionalpolitiska proposition som lagts fram i vårt land både när det gäller pengar och när det gäller nytänkande. Det är bra att en stor del av dessa pengar fördelas ut till länen. Det kommer att innebära ökade resurser för regionalt utvecklingsarbete i länen.

Betydelsen av detta har vi socialdemokrater på Gävleborgsbanken också framhållit i motionerna 1469 och 1471, där vi också kräver en större tilldelning av medel för regionala utvecklingsinsatser i Gävleborgs län. Det gör vi mot bakgrund av att Gävleborgs län vid en jämförelse med andra län med samma typ av problem hittills har tilldelats en liten andel av dessa medel. Jämförbara län som Kopparbergs, Värmlands och Västernorrlands län har fått en väsentligt större tilldelning – jag konstaterar detta utan att för den skull missunna dem det. Om man tittar på tilldelningen för budgetåret 1984/85 ser man att Gävleborgs läns tilldelning ligger väsentligt under den tilldelning som övriga skogslän har fått. Gävleborg fick 27 miljoner, Kopparberg 28, Värmland 31, Västernorrland 40, Jämtland 52, Västerbotten 55 och Norrbotten 63 miljoner.

Av detta framgår att Gävleborgs län bör få en väsentligt större tilldelning

av medel för regionala utvecklingsinsatser.

När det nu sker en ökning med hela 80 miljoner på det här anslaget för nästa budgetår, utgår vi ifrån att regeringen vid fördelningen av dessa medel tar särskild hänsyn till de alldeles speciella behov som Gävleborgs län har. Det har också utskottet med skärpa understrukt, såvitt jag förstår.

Gävleborg är också speciellt utsatt. I området har kraftiga strukturförändringar inom basnäringarna, främst inom järn- och stålindustrin samt pappers- och massaindustrin, resulterat i företagsnedläggelser, hög arbetslöshet och ogynnsam befolkningsutveckling. Stora insatser har gjorts för att hålla sysselsättningen i länet uppe. Uppåt 10 000 personer har kunnat beredas arbete eller utbildning genom arbetsmarknadspolitiska insatser. Trots detta är emellertid problemen i länet stora. Ca 60 % av industrissysselsättningen finns inom de utsatta basnäringarna. Bara Norrbotten har en högre andel sysselsätta inom basindustrin.

Problemen på arbetsmarknaden märks på flera olika sätt. Enklast ser man detta om man tittar på arbetslösheten. Det är egentligen bara Norrbotten som har högre siffror än Gävleborg. Gävleborg har tillsammans med Norrbotten och möjligen Värmland den högsta arbetslösheten i landet. Till detta kan läggas att länet har den högsta andelen förtidspensionerade i riket. Antalet förtidspensionärer i Gävleborg närmar sig 15 000.

Inom länet görs stora insatser för att utveckla nya verksamheter som kompensation för de arbetstillfällen som försvinner. Under den sista treårsperioden har det satsats över en halv miljard av statliga pengar för upprustning av länets vägnät. Det har med andra ord aldrig satsats så mycket pengar som under den sista treårsperioden på vägnätet i vårt län. Detta kommer vi naturligtvis att ha en enorm nytta av i framtiden. En förnyelse sker också av länets näringsliv. Många nya verksamheter sätts i gång. På kort sikt kan emellertid de nya verksamheter som kommer i gång inte tillnärmelsevis väga upp den sysselsättningsnedgång som sker främst inom basnäringarna.

De kommuner som för närvarande är hårdast drabbade är Sandviken och Söderhamn.

Utöver större tilldelning av medel för regionala utvecklingsinsatser är det också utomordentligt angeläget med andra statliga insatser, typ Uddevalla och typ Timrå, i första hand för Sandviken och Söderhamn, för att lösa de akuta problemen, men också för att bidra till en snabbare utveckling av nya jobb på sikt. Insatserna måste göras över ett brett fält.

Jag kan nämna att Söderhamns kommun med bidrag genom projektpengar från länsstyrelsen har gjort en egen utredning med förslag om hur kommunen, de större företagen och staten i samverkan skall kunna bidra till att vända den negativa utveckling som för närvarande äger rum i Söderhamnsområdet. Det är vår bestämda uppfattning att staten bör gå in med ekonomiska åtaganden av den storleksordning som anges i den här utredningen. Då kommer statens insatser i Söderhamnsområdet att bli av ungefär samma storleksordning som de ekonomiska åtaganden man har bundit sig för i Timråregionen. Vi kommer från Gävleborgsbanken att på olika sätt verka

för att de förslag som läggs fram i den här utredningen också kommer till utförande.

Till sist: De förslag till åtgärder som redovisas i den regionalpolitiska propositionen är jag övertygad om kommer att verksamt bidra till en förnyelse av näringslivet i Gävleborgs län. Men för att klara de akuta problemen behövs det i nuläget statliga punktinsatser i vissa regioner av den typ som jag tidigare nämnt om.

Anf. 109 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag har i en motion, nr 2660, tagit upp problemen i Gävleborgs län. Jag har pekat på en rad konkreta åtgärder som borde vidtas. Vidtog man dessa åtgärder skulle naturligtvis den höga arbetslösheten i länet minska.

Jag stod här för ett år sedan och talade också då om problemen i Gävleborgs län. Visserligen har det skett någon förbättring – arbetslösheten har sjunkit en aning –, men trots det är problemen lika stora.

Olle Östrand har beskrivit industristrukturen i vårt län, och jag kan instämma i vad han sade.

Herr talman! Jag skall nu inte ta mer av kammarens tid i anspråk. Trots att jag anmält mig för tio minuter, kan jag nöja mig med att tala i tre minuter – det kan ju vara positivt. Jag inskränker mig därför till att säga att min motion nr 2660 finns. Den är väldigt bra, och det är bara för dem som är intresserade att läsa den. Motionen har fullföljts i reservation nr 71 i arbetsmarknadsutskottets betänkande, och jag vill yrka bifall till denna.

Anf. 110 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Vi är fyra socialdemokrater representerande Dalarna, Bohuslän, norra Älvsborg och Värmland som i motion 1453 tar upp det regionalpolitiska samarbetet i Norden. Det är mycket angeläget att det nordiska gränssamarbetet utvecklas. Det skulle vara till stor nytta för befolkningen på båda sidor om riksgränsen. Det som vi aktualiserat i motionen är utarbetandet av en utvecklingsplan för vad vi benämner Mittskandinavien och som består av sju län – tre fylken i Norge och fyra län i Sverige: Dalarna, Bohuslän, norra Älvsborg och Värmland. Det är beklagligt att utskottet inte tagit motionen mer på allvar och insett det viktiga och nödvändiga i att utveckla det nordiska samarbetet. Jag anser att ett fördjupat samarbete mellan Norge och Sverige inom detta gränsområde skulle vara ett bra sätt att gemensamt angripa sysselsättningsproblemen och skapa en bättre regionalpolitisk balans.

Samordning av industri- och regionalpolitiska åtgärder för att stärka det nordiska industripolitiska samarbetet är en viktig fråga, där det krävs centrala framtidsriktlinjer.

Olika delar av den region som vi har aktualiserat i den här motionen har skilda förutsättningar, eftersom förhållandena är olika, men förutsättningarna är mycket goda för att gemensamt utveckla och stärka regionen näringspolitiskt.

Det finns goda förutsättningar för att vi gemensamt skall kunna främja och stärka utvecklingen inom regionen, men då krävs också hjälp från regeringen. De näringsområden som kräver utveckling är flera, men de främsta insatserna behövs i fråga om kommunikationer, industriell utveckling, turism och utbildning.

Det finns många områden där konkreta samarbetsprojekt skulle kunna utvecklas till nytta för hela det område som utgörs av de här sju länen. Skogsnäringsen, verkstadsindustrin, fiske och vattenbruk samt energisektorn är exempel på områden där näringslivsstrukturen inom regionen helt eller delvis är densamma.

De här gränsområdena spelar också redan i dag en viktig roll för turism, friluftsliv och rekreation. Regionen bör vara mycket intressant att utveckla till ett turistiskt centrum i norra Europa. Inom området finns tillgång till hav, älv, sjö, skog och fjäll, vilket bör göra det högtintressant för stora grupper människor för rekreations- och fritidsändamål. Skall denna resurs kunna utnyttjas på ett riktigt sätt, ställs stora krav på samhället.

Ett annat aktuellt och mycket angeläget samarbetsområde är miljöpolitiken, som det är viktigt att man gemensamt kan klara av. Det hot som t. ex. försurningen utgör kräver gemensamma insatser utan hänsyn till vare sig riks-, läns- eller kommungränser.

Herr talman! Jag har med det här korta inlägget velat ge uttryck för att hela det område som vi motionärer benämnt Mittskandinavien är ett ur regionalpolitisk synpunkt viktigt område, som kräver samlade insatser under de närmaste åren. Därför hoppas jag att det kan ske en utveckling helt i linje med de riktlinjer som skisserats i motionen.

Området är angeläget för regionalt svenskt-norskt samarbete. varför jag hoppas att regeringen är beredd medverka till att det kommer till stånd en utvecklingsplan för Mittskandinavienregionen.

Anf. 111 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Utvecklingen i Bergslagsregionen har under en lång följd av år varit mycket besvärlig med ett stort antal driftinskränkningar och företagsnedläggelser. Inte minst har gruv- och stålindustrin varit hårt utsatt.

Västmanland är – det sägs ofta – landets mest industrialiserade län. Samtidigt håller länet på att utvecklas till att bli en avfolkningsbygd, den under senare år värst utsatta i hela landet. Industridepartementet har nyligen redovisat siffror som ger denna dystra och djupt oroande bild av Västmanland. Man kan utan några som helst överdrifter konstatera att Västmanland är ur sysselsättnings- och befolkningssynpunkt ett län i kris.

Herr talman! Mot den bakgrunden upplevde jag industriminister Thage Petersons anförande tidigare i dag om regionalpolitiken som en flykt undan verkligheten. Industriministern sade nämligen ungefär så här: Jag träffar under mina resor till de olika länen representanter för de politiska partierna. Dessa representanter är glada och tacksamma för den regionalpolitik som förts av den socialdemokratiska regeringen under de senaste åren.

Jag skulle vilja utbrista: Fy på sig, industriministern! Sysselsättningsläget

är alldeles för allvarligt, icke minst i Västmanlands län, för att utsättas för sådana skämt som industriministern hänger sig åt.

Industriministern har tydligen redan glömt den svidande kritik som han mötte under sina krisbesök, t. ex. i Västmanland. Den kritiken kom inte minst från hans egna partivänner på lokal nivå i sådana orter som Fagersta, Skinnskatteberg och Hallstahammar. Det verkar som om industriministern redan har glömt den allvarliga kritik som framförts mot hans regionalpolitik.

Under perioden 1984–1990 väntas Västmanlands län förlora närmare 8 000 invånare. Inte ens Norrbottens län visar en så negativ bild i fråga om befolkningsutvecklingen. Även sysselsättningsläget utvecklas negativt för Västmanland. Närmare 5 000 arbetstillfällen går förlorade under 1980-talet, enligt den prognos som gjorts. Denna utveckling är en följd av att näringslivsstrukturen i länet förändras. När Västmanland började få problem i början av 1970-talet kunde man inte, som i många andra län, låta en omfattande offentlig sektor suga upp den överblivna arbetskraften.

Detta är en av förklaringarna till att antalet arbetstillfällen har minskat i vårt län. Sysselsättningssituationen och befolkningsutvecklingen följs i regel åt.

Näringslivet i Västmanland domineras i mycket stor omfattning av industrisektorn. Mest markant är denna dominans i kommuner som Fagersta, Skinnskatteberg, Surahammar och Hallstahammar. Dessa orter har också drabbats mycket hårt av arbetslösheten, inte minst ur sysselsättnings-synpunkt. Man har emellertid även drabbats av de följdverkningar som följer i spåren av detta. Strukturrationaliseringen har farit fram som en farsot och dragit med sig en omfattande arbetslöshet. Endast om näringslivet finner det riktigt att satsa på verksamhet just i Västmanlands nuvarande kriskommuner, kan människorna i dessa kommuner åter börja tro på framtiden.

Mot denna bakgrund är bl. a. stödområdesindelningen en mycket viktig faktor när företagen avgör om en lokalisering till de tidigare bruksorterna kan vara ett alternativ eller inte. Vid översynen av stödområdesindelningen 1982 placerades Fagerstaregionen – kommunerna Fagersta, Skinnskatteberg och Norberg – i stödområde C. Surahammar och Hallstahammar som har liknande sysselsättningsproblem hamnade helt utanför stödområdesindelningen. Tre år senare kan man konstatera att den besvärliga situationen i de fem bruksorterna markant förstärkts genom att ytterligare ett stort antal arbetstillfällen försvunnit, samtidigt som man i nuläget står mitt i en stor omstrukturering av stålindustrin. Fagerstaregionen, men även Surahammar och Hallstahammar, har drabbats extremt hårt av strukturomvandlingen inom industrin.

Regeringen anförde i propositionen, som föregick riksdagens beslut 1982 om stödområdesindelningen, att stora sysselsättningsminskningar i en kommun till följd av tillbakagång inom en näringsgren bör tillmätas stor betydelse vid inplacering i stödområde. Jag tror att detta uttalande är mycket viktigt att ta fasta på för många landsdelar.

De fem kommunerna i Västmanland uppfyller enligt mitt sätt att se detta krav på ett övertygande sätt. För den fortsatta omstruktureringen och

rekonstruktionen av näringslivet i Fagersta, Skinnskatteberg, Norberg, Surahammar och Hallstahammar är stödområdesplaceringen ett mycket viktigt hjälpmedel.

Herr talman! Mot denna bakgrund har jag i en motion yrkat på att de fem nämnda kommunerna inplaceras i stödområde B. Jag beklagar verkligen att utskottet yrkar avslag på denna motion.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till de folkpartireservationer som är fogade till betänkandet.

Anf. 112 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Hugo Bergdahl talade utförligt om situationen i Västmanlands län. Den allmänna utvecklingen i Bergslagen och i Västmanland är i allt väsentligt beroende av storfinansens s. k. omstrukturering av stålindustrin. Dessa har fått pågå med borgerliga och socialdemokratiska regeringars passiva, och ibland aktiva, medverkan.

Vi kan inte ta om debatten om stålindustrin och den nedläggningspolitik som nu genomförs. Vi skall diskutera regionalpolitik. Som en följd av den förda politiken – som innebär att man har haft en nedläggningsfilosofi och t. o. m. fått stöd av staten för att lägga ned vissa industrier – tycker vi att regeringen borde öka sina ansträngningar och vara mycket mer aktiv när det gäller att försöka skapa ersättningsindustrier på dessa orter. Jag tror inte att man kan vänta på någon kapitalistisk, allmänt positiv utveckling, utan vad som erfordras är konkreta, massiva insatser för att de här orterna inte skall hinna krisas sönder och förblöda innan en eventuell vändning kommer.

I motionen 2119 beskrivs den utveckling som ligger till grund för den i dag aktuella situationen i länet, med ett hot som hänger över många bruksorter genom deras beroende av en enda industri. Också andra orter i länet har mycket svåra sysselsättningsproblem. På den här punkten kan mitt anförande innehålla en del av självkritik, eftersom situationen på dessa orter inte har belysts på det sätt som borde ha skett. Dessa orter har haft så stora aktuella problem att debatten kommit att röra sig mest om dessa.

Vad vi från vpk saknar är en politik för att utnyttja de mänskliga och materiella tillgångar som finns i länet. Jag tycker att det förtjänar att nämnas att det, även om vi får dåligt stöd från andra partier för den politik som vi för och som enligt vår övertygelse skulle leda till en positiv utveckling, ändå förs fram en mycket skarp kritik från olika håll. Bl. a. har TCO-utredare kritiserat industriministerns politik. Också när man talar med personer inom stålindustrin, med fackrepresentanter och andra som är beroende av utvecklingen, förs det fram en mycket skarp kritik, även om den inte kommer fram i officiella sammanhang.

Min bedömning av utvecklingen i länet är att socialdemokraternas regering under den gångna mandatperioden helt enkelt har lämnat sitt eget folk i sticket. När förre folkpartiledaren uttalade sitt berömda "lycka till" vid besök i Blekinge skrattade man och sade: Se vilka råd han har att ge! Men när socialdemokraternas ledare hänvisade arbetarna vid Fagersta till att förhandla med ägarna är det precis samma sak. Att utan makt förhandla med den som

har enväldig makt att bestämma är som att släppas in som ett får i vargens inhägnad. Fåret har inte en chans – vargen har makten.

Det här är sådant som man kan ändra på, om regeringen för en politik som ger de anställda på dessa orter stöd för deras förslag, ger dem råg i ryggen, ekonomiska tillgångar och politiskt stöd för att ändra utvecklingen. Våra förslag för Bergslagen innebär ingen revolution; ett genomförande av dem skulle inte innebära någon samhällsförändring, men det skulle medföra en betydligt mer hoppfull utveckling i regionen. Det skulle naturligtvis vara revolutionärt på det sättet att man måste beröva storfinansen dess avgörande makt och inflytande över så många människor och att samhällsintresset skulle få väga tyngre.

I min motion om Västmanland pekar jag på att det måste föras en ny typ av regionalpolitik. Detta har redan tidigare utförligt diskuterats i dag, så det behöver jag inte närmare gå in på. Jag framhåller dock att inplacering i stödområden, lokaliseringsbidrag etc. visst kan ha effekt i vissa fall, men för ett motverkande av den allmänna tendensen till centralisering av makt och ägande och av produktion och verksamheter, med påföljande nedläggningar i regionen, behövs en konkretare och mer riktad politik. Jag föreslår att man skulle börja studera frågor som lokalisering av ett järnsvampverk till Norberg och en ökad prospektering efter åtråvärda mineraler och legeringsmetaller som behövs för svensk försörjningsberedskap och svensk stålindustri. Vidare framhålls att en utbyggnad av naturgasen skulle få en oerhörd betydelse för infrastrukturen i länet. Den skulle också ge miljövänlig energi och många jobb under uppbyggnadsskedet.

De här förslagen är minst lika viktiga som det förslag om ett snabbtåg som framförs från socialdemokraternas sida och som naturligtvis också skulle ha betydelse för utvecklingen i länet. Jag är inte alls motståndare till det, men man borde litet vidare undersöka vad som konkret kan göras på dessa orter.

Löntagarfonderna borde användas för investeringar i stället för till spekulationer på aktiemarknaden. Om löntagarfonderna blev en resurs i en riktad politik för att skapa nya jobb, skulle de något så när motsvara de stora förväntningar som ställdes i Bergslagen och i Västmanland inför förra valet, då det framhölls att löntagarfonderna skulle genomföras om socialdemokraterna vann valet.

Så över till frågan om stödområdesinplacering.

Hugo Bergdahl talade nyss om sina motioner för att höja upp vissa kommuner i länet i en högre klass, dvs. till stödområde B. Socialdemokraterna har motioner om Hallstahammars och Surahammars kommuner och anser att dessa bör inplaceras i stödområde C. De är inte alls stödområdesplacerade nu. Så här kan man hålla på och lägga fram förslag om olika inplaceringar och tävla om vem som föreslår mest. För min del har jag, som jag sagt tidigare, motionerat om en konkret politik för länet som skulle ge resultat ganska snabbt, om den genomfördes.

Men mot bakgrund av de olika turer som förekommit när man försökt få lokaliseringsstöd till en plywoodindustri i Hallstahammar tror jag att det kanske skulle ha haft betydelse, om Hallstahammar hade tillhört ett

stödrområde. Därför stödjer vi nu den socialdemokratiska motionen om inplacering av Hallstahammar och Surahammar i stödrområde C. Vi har en speciell reservation där vi tar upp det och där vi säger O.K. – det socialdemokratiska förslaget kan kanske vara till nytta, och därför tycker vi att det bör genomföras. Det skall bli mycket intressant att se om folkpartisten och socialdemokraterna från länet, som har motionerat i den här frågan, i den kommande voteringen stödjer vår reservation. Att deras partier inte stödjer den står klart när man läser betänkandet, för de har inte skrivit något som kan leda till ett positivt beslut, utan här har vpk fått reservera sig.

Ja, stödrområdesindelningen kan ha betydelse. Jag skulle bara vilja peka på att större och större delar av landet så småningom kommer att bli betraktade som stödrområden, om den kapitalistiska utvecklingen får fortsätta. Merparten av kapital som kräver en stor profit, en stor avkastning, placeras i de heta zonerna – först och främst inom landet, men när inte det räcker till blir det utlandsinvesteringar i de heta ekonomiska zoner som uppstår på olika håll i världen. Till sist kommer hela Sverige att betraktas som ett stödrområde.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 73 angående utvecklingen i Västmanlands län, dvs. ett bifall till vpk-motionen med de konkreta förslag som där finns. Jag yrkar också bifall till reservationen 65, som betyder bifall till det socialdemokratiska förslaget om att inplacera Hallstahammar och Surahammar i stödrområde C.

Anf. 113 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det är ju ganska ofta som Bergslagen och Bergslagsproblemen i olika sammanhang behandlas i Sveriges riksdag. Det har varit så under en lång följd av år, beroende på att problemen i Bergslagen hela tiden har vuxit i omfattning. Skillnaden mellan läget i dag och för ett antal år sedan är väl främst den att nu har även en majoritet i riksdagen vunnit insikt om att problemen är stora. Jag kommer väl ihåg mina första år i riksdagen, då det fanns utomordentligt liten insikt om vad som egentligen skedde i Bergslagen. Det resulterade i att valrörelsen 1982 i Bergslagsdelarna av landet faktiskt blev mycket hård. Vi som tillbringade stora delar av valrörelsetiden i den trakten kan inte, hur mycket vi än försöker förtränga det, glömma bort den tornado av kritik och löften som svepte fram över alla borgerliga politiker från mycket värtaliga socialdemokratiska valarbetare.

Socialdemokratin skulle rädda Bergslagen. Socialdemokratin skulle åter skapa tillväxten, balansen på arbetsmarknaden och framtidstron i Bergslagen. Borgerlig politik var enligt samma sägesmän förödande.

Socialdemokraterna gjorde ett mycket bra val också i Bergslagen. Det bidrog naturligtvis till majoritetsskiftet här i riksdagen efter 1982 års val. I dag är en lämplig tidpunkt för bokslut, och det är ett för regeringen och socialdemokratin förödande bokslut.

För att inte belasta mina socialdemokratiska riksdagskolleger med mina egna ord skall jag använda mig av andras dokumenterade uppfattningar när det gäller att beskriva situationen i Bergslagen. Jag citerar ur en artikel från Dagens Nyheters debattsida skriven av Christer Jansson och Henric Löf-

ström, utredare i Industritjänstemannaförbundet och Tjänstemännens Centralorganisation. De skrev den 23 april 1985:

"Läget i Bergslagslänen är nu så allvarligt att det krävs kraftfulla åtgärder för att undvika en katastrof."

Med hänsyn till det mycket pompösa anförande av industriministern som vi kunde avhöra i början av denna debatt – då vi fick reda på vilka utomordentligt omfattande penningmässiga satsningar som hade gjorts i Bergslagen – är det intressant att läsa vad artikelförfattarna skrev om den debatt i denna fråga som uppstod betydligt tidigare:

"Industriminister Thage Peterson har i debatten hävdad att regeringen har agerat kraftfullt i Bergslagen. Enligt industriministern har inte mindre än 3,5 miljarder kronor satsats på regionen. Men för att komma upp i dessa belopp måste Thage Peterson använda en alldeles egen matematik där äpplen och päron blandas på ett ganska okonventionellt sätt.

Fakta är i stället att staten bara har satsat i runda tal 60 miljoner kronor på nya jobb i Bergslagen. Av dessa har länsstyrelserna fått drygt 20 miljoner kronor i ökade anslag för regional utveckling." – vilket inom parentes sagt till största delen är resultatet av beslut här i riksdagen fattade av en annan majoritet än den socialdemokratiska – "lokaliseringsbidrag m m och industriverket och styrelsen för teknisk utveckling 42 miljoner kronor.

För att nå upp till 3,5 miljarder kronor har industriministern varit tvungen att räkna in gamla lån på 570 miljoner som staten har efterskönt stålföretagen" – han gör alltså konststycket att en gång till satsa pengar som redan är utbetalade – "samt 925 miljoner kronor som stålföretagen själva satsat i nytt riskkapital."

Artikelförfattarna konstaterar att detta i och för sig är betydande satsningar, men det är inte satsningar som ingår i projekt för att skapa nya jobb. Tvärtom satsas pengarna i ett program som har till syfte att rationalisera bort 2 000 jobb.

De framhöll vidare:

"I sin kalkyl har industriministern också räknat in de 125 miljoner kronor som stålföretagen har satt in i Bruksinvest och Karlskogastiftelsen. Dessa satsningar har dock ännu inte lett till några konkreta resultat ---."

Artikelförfattarna sade slutligen att industriministern också har räknat in 1,6 miljarder kronor som anvisats för arbetsmarknadspolitiska insatser, vägbyggen och andra typer av kortsiktiga sysselsättningsfrämjande åtgärder.

Slutsatsen av redovisningen är följande: Av de stora satsningar i Bergslagen som socialdemokratin i dag talar så mycket om återstår egentligen futtiga 60 milj. kr. Den summan, herr talman, är än mer anmärkningsvärd när man börjar titta på vad socialdemokratin och regeringen har plockat av näringslivet i Bergslagen.

Ni har ju inte bara, som vanligt, gett större bidrag. Ni har också dränerat Bergslagen på pengar. Löntagarfondsavgifterna kostar företagen i Bergslagslänen 1 miljard. Denna miljard har alltså företagen förlorat. Denna miljard hade säkert behövts för att få till stånd fler investeringar och framtidssatsningar i företagen, vilket vi i Bergslagen är i så stort behov av.

Utöver detta har varenda familj i Bergslagen, beroende på höjda skatter, förlorat i snitt 8 500 kr. i köpkraft. Det är alldeles självklart, herr talman, att detta påverkar sysselsättningen i den hushållsinriktade tjänstesektorn, i detaljhandeln och i småföretagen i Bergslagen. Bokslutet visar inte ens plus 60 milj. kr. utan minus ett stort antal hundra miljoner.

Därför är det inte konstigt, herr talman, att arbetslösheten i Bergslagen har ökat från 1982 till 1984 med 30 %. Det är då inte den arbetslöshet som vi i moderata samlingspartiet normalt brukar räkna med, utan det är den öppna arbetslösheten. Den har ökat från 7 473 arbetslösa år 1982 till 8 631 år 1984. Ser vi på den totala arbetslösheten finner vi att den har ökat från 11 116 till 14 600. Ungdomsarbetslösheten har också ökat med ca 30 %. Att fälla omdömet förödande bokslut och stora misslyckanden är naturligtvis ingen överdrift mot bakgrund av denna utveckling.

Människorna i Bergslagen känner att den socialdemokratiska skönmålningen inte har någon förankring i verkligheten, därför att det är de som drabbas av den ökande arbetslösheten. För dessa människor måste det vara ett slag i ansiktet att nu få höra de politiker som lovade guld och gröna skogar och räddning åt Bergslagen tala om att arbetslösheten har minskat i Bergslagen. Det har den inte gjort, utan den har ökat med 30 %.

Herr talman! Jag tror att människorna i Bergslagen inser att problemen där är utomordentligt stora. Det finns där en vilja att acceptera de förändringar som måste ske för att Bergslagsregionen skall kunna återfå livskraft och skapa en ny näringslivsstruktur och nya arbetstillfällen. Det finns där en öppenhet för en alternativ politik, som kan ge nya möjligheter.

Jag tror att människorna i Bergslagen ställer krav på att få tillbaka löntagarfondspengarna, de pengar som de har betalat i höjda skatter. Människorna i Bergslagen vill ha tillbaka chanserna att genom egna initiativ skapa något eget. De vill ha möjlighet att starta nya företag inom servicesektorn, inom den i dag monopoliserade tjänstesektorn. Människorna i Bergslagen vill kort sagt ha friheten att försöka göra någonting själva.

I detta perspektiv, herr talman, kommer socialdemokratisk politik till korta. Den innehåller nämligen ingen ökad frihet för människorna, inga skattesänkningar, inga avskaffade löntagarfonder och inga minskade regleringar. Den innehåller högre skatter, mer regleringar, fler kommissioner och fler subventionspaket. Människorna i Bergslagen vet vad det resulterar i. Den regering som inte ens har lyckats hålla arbetslösheten i denna krisdrabbade region på samma nivå under högkonjunkturperioden 1984–1985 som under det utpräglade lågkonjunkturåret 1982 för helt enkelt inte den politik som behövs för att skapa nydaning, ny tillväxt och fler riktiga jobb i Bergslagen.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Torsdagen den
30 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

Anf. 114 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Bengt Wittbom talade om insikten om Bergslagens problem. Att det skulle bli problem visste alla när den första handelsstålsutredningen tillsattes och när de påföljande specialstålsutredningarna tillsattes. Då förstod man att det här skulle komma att krävas mycket stora omställningar. Det är alltså inget nytt fenomen efter 1982 års val.

För oss i Västmanland började problemen på allvar när Hallstahammars bruk lades ner 1979–1980 och när Spännarhyttan lades ned 1980–1981. Då begärde vi i vpk och socialdemokraterna i Västmanland att den moderat som satt i näringsutskottet skulle ta ett initiativ för att ompröva beslutet om nedläggning av Spännarhyttan. Industriministern i de borgerliga regeringarna, Nils Åsling, sade att beslutet var så bra att han om fem år skulle resa dit och få arbetarnas tacksägelse för nedläggningen. Då hände det ingenting från moderat håll.

Jag håller med om den kritik som Bengt Wittbom för fram, därför att det är en kritik som i allt väsentligt skulle kunna hämtas ur våra inlägg i debatterna här tidigare. Men vad har moderaterna att komma med i dessa sammanhang? Ni har ju i allt väsentligt godkänt grunden för utvecklingen. Ni har suttit här och röstat för gävarna till storfinansen, röstat för omstruktureringen av specialstålsindustrin utan ersättningsjobb. Ni tillsammans med de andra partierna står ju för den politik som Bengt Wittbom står här och kritiserar. Det är det som är sanningen.

Och så vill man ge ännu mer pengar till storfinansen genom att inte ta fondavgifter. Det skulle vara lösningen för den storfinans som i dag inte ens uppfyller de begränsade löften som givits, dvs. att man genom Bruksinvest skulle skapa nya jobb. Ett år efter Bruksinvests tillkomst har inte ett enda jobb skapats. Vad skulle mer pengar i fickorna på de ägarna betyda för Bergslagen? Ingenting, naturligtvis. Och så säger man att man måste ge tillbaka löntagarfondspengarna. Ja, det kan man göra genom att ta bort dem från aktiemarknaden. Sluta spekulera på den kapitalistiska marknaden. Sätt in dem i konkreta projekt som ger jobb i Bergslagen. Moderaterna har ingenting att säga i denna debatt!

Anf. 115 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar har utomordentligt liten trovärdighet i den diskussion vi för om Bergslagen av det enkla skälet att han har mer pengar och större resurser till sitt förfogande än vad någon annan i den här kammaren ens i sina vildaste fantasier skulle drömma om att spendera. Därför skapar de lösningar som vpk och Hans Petersson i Hallstahammar föreslår ännu större problem för Bergslagen. Det blir naturligtvis statsstyrd expansion på lånade pengar, och det är inte någon trygg framtid.

Moderaterna har ingenting att säga i den här debatten, säger Hans Petersson i Hallstahammar. Det må vara hans uppfattning, men det är inte det som räknas, utan det som räknas är Bergslagsbefolkningens uppfattning. Det är folket i Bergslagen som har att ta ställning till vad de uppfattar som

trovärdiga alternativ och möjliga utvecklingslinjer för sin bygd och den bygd som de vill värna. De har provat de stora kommissionernas och paketens politik. Den har inte lyckats.

Vi har ansett att politiken i stället måste bygga på principen att en krona i handen på de vanliga människorna säkert är effektivare ur sysselsättnings-skapande synpunkt än en krona i handen på politiker. Det är därför vi konstaterar att grunden för att långsiktigt förändra och förbättra situationen i Bergslagen faktiskt måste vara att satsa på att människor och företag i större utsträckning får behålla de resurser som de arbetar ihop och att vi politiker och framför allt subventionspolitikerna, som redan har misslyckats, slutar att göra anspråk på att få större och större andelar av resurserna. Vi tror inte att det löser problemen i Bergslagen, men vi tror däremot att det ger en bättre grund för en positiv utveckling i framtiden.

Det är det enda jag har att säga till Hans Petersson i Hallstahammar. Vi får inte diskussionen från samma utgångspunkter. Om det vore så att människorna i Bergslagen tyckte att Hans Petersson i Hallstahammar och vpk hade trovärdighet i de alternativ ni för fram har jag, herr talman, en känsla av att vpk skulle vara ett mycket stort parti i Sveriges riksdag, men det är det inte.

Anf. 116 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Det talas om trovärdighet och pengar. Vpk är inte trovärdigt därför att det har mycket mera pengar än andra. Vad jag talade om var de pengar som Bengt Wittbom själv nämnde, en miljard som har satts in i fonderna utan att användas i Bergslagen. Tänk, om vi fick använda en miljard för investeringar i Bergslagen, då skulle Bergslagen kunna blomstra om de pengarna satsades på ett riktigt sätt!

Storfinansen har ju lovat att ställa upp med 100 miljoner och inte lyckats skapa någonting av det. Drar inte Bengt Wittbom någon slutsats av det? Skall man där få ännu mer pengar för att göra ingenting?

Vidare säger Bengt Wittbom att jag tänker på lånade pengar. Nej, det gör jag inte alls. För Bengt Wittbom är det naturligtvis helt otänkbart att ta pengarna där de finns; i hans värld kan man bara låna pengar – från utlandet eller kanske av svenska kapitalister, som skall tjäna grova pengar på räntan. Men vi menar att man kan dra in likviditet från de svenska bolagen, som har tjänat enormt på den låglönepolitik som förts och den exportsatsning som gjorts under de senaste 3–5 åren. De svenska bolagen sitter i dag på 190 miljarder kronor i likviditet. En liten del av de pengarna kan användas för utveckling också i Bergslagen.

Volvo har t. ex. startat ett finansbolag för att förvalta sex miljarder som man inte vet var man skall göra av. Dess chef sade häromdagen i radio: Tyvärr får vi inte flytta pengarna ur landet – då hade vi kunnat hitta profitabla projekt – så nu måste vi försöka göra någonting på den svenska marknaden, bl. a. gå in på bostadssektorn. – Detta är den verkliga situationen. Pengarna finns, men det finns inte en regering som vågar använda dem. Och Bengt Wittbom har inte haft ett enda förslag att komma med – utöver propåer om gåvor till storfinansen – som skulle kunna ge någonting för Bergslagen.

Anf. 117 INGEMAR KONRADSSON (s):

Herr talman! Som en liten, stillsam kommentar till de senaste inläggen skulle jag vilja påstå att människorna i Bergslagen nu känner betydligt större tillförsikt än de hade anledning att göra under de sex borgerliga åren 1976–1982.

Men låt mig inledningsvis, för att balansera en del av den debatt som förts under hela dagen, påpeka att man inte behöver se någonting negativt eller någon stor dramatik i alla skeenden på arbetsmarknaden. Förändringar i näringslivet är inte i och för sig någonting nytt eller unikt. Människor har i alla tider varit tvungna att anpassa sig till förutsättningarna för sin utkomst. En yrkesmässig eller geografisk rörlighet har för många varit en nödvändighet, och jag tror att det kommer att vara på det sättet också i framtiden.

Däremot är det anmärkningsvärt hur snabbt omställningen inom de s. k. basnäringarna har gått och hur brutalt den slagit mot en hel landsända, nämligen Bergslagen. I den beteckningen inbegriper jag delar av sju län. Det är viktigt att understryka att det är delar av sju län som ryms inom den geografiska avgränsning som vi brukar kalla Bergslagen. Här finns kommuner som har förlorat en tredjedel av sin folkmängd, en utveckling som förstärkts i takt med rationaliseringar och strukturomställningar inom skogsbruk och gruv- och stålhantering.

Statens industriverk har pekat på riskerna för att den negativa utvecklingen fortsätter och att ytterligare 60 000 industrijobb i det här geografiska området kan komma att försvinna om ingenting görs. I mitt eget hemlän har befolkningsminskningen varit betydande under de senaste åren, t. o. m. mer omfattande än den varit i stora delar av det s. k. inre stödområdet. Länsstyrelsens prognos pekar på fortsatta minskningar i tio av länets elva kommuner.

Detta har naturligtvis att göra med näringslivets sammansättning. I Örebro län svarar de få företag som har mer än 200 anställda för mer än två tredjedelar av all industrisysselsättning. I regel har dessa koncerner huvudkontor och utvecklingsavdelningar lokaliserade till storstadsområden. Nyligen har länets största industriföretag i samband med en omorganisation flyttat huvudkontoret från Karlskoga till Stockholm. En naturlig kunskaps-tillförsel och känsla för bygden försvinner om företagsledning och teknikutveckling lokaliseras åt annat håll. Mot denna bakgrund som ju kännetecknar många av bruksorterna i hela Bergslagsområdet är det naturligt att motion 2919 tar upp den framtida inriktningen av lokaliseringssamrådet.

Utskottet delar också uppfattningen att lokaliseringssamrådet bör förstärkas och behålla sin regionalpolitiska betydelse, vilket innebär att huvuduppgiften även framdeles måste vara att medverka till att bevara och skapa nya arbetstillfällen i de delar av landet där det är mest nödvändigt.

Jag kan säga att denna del av motionen har nått sitt syfte, eftersom utskottet konstaterat att situationen i Bergslagen är allvarlig. Man framhåller för regeringen att samrådet bör användas som ett effektivt instrument för att åstadkomma förbättringar.

För att motverka den spontana negativa sysselsättningsutveckling som

prognoserna indikerar för Bergslagen måste samhället träda in och korrigera utvecklingen och länka in den på bättre banor. Ett viktigt arbetsfält för de närmaste åren är teknikomvandlingen för industrin, och då särskilt för Bergslagen där många företag verkar inom områden som har en avtagande internationell konkurrenskraft.

En viktig del av förutsättningarna för teknikomvandlingen är tillgången på kvalificerad teknisk utbildning, särskilt teknisk högskoleutbildning. Enligt min mening finns det en betydande risk för att de teknikcentra som förordas i propositionen blir alltför svaga. I stället borde övervägas att låta de regionala högskolor som redan finns få utökade resurser för teknikutbildning.

En del insatser när det gäller denna verksamhet är redan på väg. Det finns därför inte anledning att just nu ställa några ytterligare krav på detta område.

För mig är det inte heller möjligt att i detta sammanhang stödja reservation 72 som delvis tillstyrker motionerna 546 och 2919 i utbildningsavsnittet, eftersom reservationen i huvudsak är inriktad på åtgärder i enbart Dalarna och dessutom tar upp en rad andra frågor än utbildning och teknisk utveckling.

När det gäller rollfördelningen och organisationen av samhällets åtgärder inom regionalpolitiken och industripolitiken har den blivit allt oklarare. Antalet stöd har blivit stort, och stöd för i stort sett samma ändamål handläggs av skilda myndigheter och stiftelser. Risk finns för att stöden konkurrerar med varandra. Hanteringen blir onödigt kostsam och tungrodd, då många instanser blir inblandade. Tiden för samordning och koordination via beredningsgrupper ökar och tar bort tid från det konkreta arbetet med företagen.

Att överblicka alla stödformer är numera svårt även för tjänstemän på t. ex. utvecklingsfonden som dagligen arbetar med dessa stöd. Industriverket har numera kommit ut med en tämligen tjock publikation, den s. k. stödhandboken. Då innehåller den ändå bara sammandrag av vad som gäller för varje individuellt stöd. Det är mot denna bakgrund som mitt yrkande om försöksverksamhet med en integrerad regional- och industripolitik bör ses.

Utskottets hänvisning till stat- och kommunberedningen undviker delvis kärnfrågan, hur de av stat och landsting anslagna medlen för regionalpolitik och industripolitik skall kunna användas på det organisatoriskt mest effektiva sättet.

Strävandena till effektivisering borde kunna vinna gehör. Nya försök och experiment bör kunna genomföras och framför allt tillåtas. De kan ge kunskap och erfarenhet för nya reformer.

Enligt min uppfattning borde en ordnad försöksverksamhet inom nuvarande kostnadsram t. o. m. vara högst önskvärd. Örebro läns landsting har också i skrivelse till regeringen anhållit om att sådana försök skall få inledas inom ramen för de s. k. frizonsförsöken. Eftersom frågan ännu inte är avgjord, finns det nu inte anledning att framställa några ytterligare yrkanden, men det kan finnas anledning att återkomma i den här frågan vid något senare tillfälle.

Herr talman! Under de sex åren med fyra olika borgerliga regeringar var vi många som motionerade om åtgärder för att ta itu med problemen i

Bergslagen. Då fick vi inget gehör för våra förslag. Nu har vi med en socialdemokratisk regering fått en aktiv industripolitik och regionalpolitik som gör att vi har anledning att tro på en bättre framtid. Specialstålsindustrin har omstrukturerats, liksom handelsstålet omstrukturerades under en tidigare socialdemokratisk regering. Dessa branscher har återigen fått en internationell konkurrenskraft.

Regeringen har vidare sett till att särskilda medel ställts till förfogande för Bergslagens utveckling genom bl. a. tillsättande av en särskild Bergslagsdelegation, tillkomsten av Bruksinvest och den s. k. Boforsstiftelsen. Det menar jag är tillgångar som ger oss anledning att se fram mot deras verksamhet. Vi kan inte heller säga att det är några affärsmässigt motiverade projekt som har fått nej till sin framställan om att etablera verksamhet i Bergslagen.

Propositionerna till årets riksmöte som tar upp regional utveckling och utjämning, liksom det utskottsbetänkande som vi nu behandlar samt flera uttalanden av industriministern, visar således enligt min mening att vi nu är på rätt väg. På en punkt menar jag dock att utskottet borde ha kunnat tillmötesgå några motioner litet bättre än vad som nu blivit fallet. Frågan gäller lokalisering av statlig verksamhet till Bergslagen. Det hela rör sig inte om någonting annat än en viljeinriktning och en prioritering. Situationen i Bergslagen motiverar faktiskt att man visar en sådan viljeinriktning och tillmötesgår förslagen i motionerna 546 och 1443 i vad gäller ett uttalande om behovet av lokalisering av statlig verksamhet till Bergslagen.

Jag vill därför yrka bifall till dessa motioner i motsvarande delar under mom. 26 i utskottets hemställan.

Anf. 118 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall för min del uppehålla mig vid de frågor som jag tagit upp i min motion 1984/85:2164 om ett åtgärdsprogram för ökad sysselsättning inom Örebro län. Den del av motionen som berör krigsmaterielindustrin bemöts inte, men jag skall ändå något beröra den, eftersom den hör nära samman med de frågor som besvaras i betänkandet. Industriministern sade för övrigt tidigare här i debatten att regionalpolitik och industri- och näringspolitik hör nära samman.

Rent allmänt vill jag först säga att Bergslagen är en region som under perioden fram till år 2000 kanske behöver tillföras 60 000 nya jobb. Det är ändå inte säkert att sysselsättningen kommer att öka. Arbeten behövs antagligen för att ersätta dem som kommer att försvinna under samma tid. Därför behöver den Bergslagsdelegation som nu tillsatts få betydligt ökade resurser. Industrin måste mera inriktas mot färdigprodukter för den svenska marknaden och mindre för enbart export. Förädlingsgraden måste öka, och vi måste producera för våra egna behov från råvara till färdig produkt. Om löntagarfonderna byggdes ut till, som vpk föreslagit, samhällsfonder skulle de kunna fylla en viktig funktion när det gäller att finansiera satsningar inom framtidsbranscher. Nya fasta och varaktiga jobb skulle kunna skapas i Bergslagen.

Om jag så får övergå till Örebro län, kan vi konstatera att om hela Bergslagen är svårt hemsökt av strukturomvandlingens utslagning av jobb så är just det länet ett av det svårast hemsökta. Under den senaste tioårsperioden har länet förlorat 6 000–8 000 arbetstillfällen, och under åren 1980–1984 förlorades ca 1 000 arbetstillfällen varje år. Under år 1984 var andelen arbetslösa 4 %, bland de äldre hela 7 %. Dessa värden var bland de högsta i landet. Läger man till dem som är föremål för arbetsmarknadspolitiska insatser så stod drygt 9 % av arbetskraften utanför den reguljära arbetsmarknaden. Under de tre första åren av 1980-talet har befolkningen i länet minskat med drygt 2 000 personer. Bedömningar tyder på att länets folkmängd kan hamna på 269 000 år 1990. Den planerade folkmängden är 274 000. Därför anser länsstyrelsen att den befarade folksminskningen är helt oacceptabel.

Är då en så här dystur utveckling oundviklig för Örebro län? För min del anser jag att den inte är det och att det inte behöver bli så. Men skall utvecklingen kunna vändas i en positiv riktning, kan vi inte sitta med armarna i kors och avvakta kapitalismens och marknadsekonomins spontana utveckling. Det krävs mycket bestämda insatser från samhällets sida om utvecklingen skall kunna vändas. Det är ett program för en positiv utveckling i Örebro län som krävs i min nu aktuella motion.

Vad skulle man då kunna satsa på i länet? Jo, inom basindustrin bör man söka förädla de råvaror som finns och prospektera efter nya. Ett zinkverk skulle exempelvis kunna förläggas till länet. Något sådant finns inte nu i länet. Det skulle kunna bygga på modern, miljövänlig teknologi och bli en modellanläggning som skulle kunna exporteras till andra länder ute i världen som har svårt miljöstörande och nedgånga zinkverk. En utökad prospektering kan leda till fynd av värdefulla mineraler, som det om några år kanske är stor brist på på världsmarknaden.

De företag i länet som förfogar över modern teknologi, som ESAB, Ericsson och Bofors, kan användas strategiskt för att utveckla länets näringsliv utanför dessa företag. De nya produkter som kan komma att utvecklas vid landets forskningsbyar bör spridas över landet och hamna också inom Örebro län när det är dags för serietillverkning.

Den medelstora högskola som finns i Örebro förlorar nu beläggning på det sociala området. Detta utrymme måste fyllas upp genom att nödvändig teknisk utbildning tillförs skolan. Samverkan kan därvid ske med den industri som har intressant teknologi och som finns i länet. Högskolans och industrins forskning måste knytas samman i syfte att utveckla länets näringsliv.

Ett speciellt problem utgör den stora krigsmaterielindustrin vid Bofors. Denna industri är i dag beroende av den nu mycket kontroversiella vapenexporten. Denna export kontrolleras ju av staten på grundval av regler som riksdagen har antagit. Att hålla uppe kompetens och sysselsättning vid denna industri är viktigt ur beredskapssynpunkt. För att så skall kunna ske och för att förbereda ett läge när rustningarna kan minskas måste en ökad civil produktion i anslutning till vapenproduktionen utvecklas. Men detta

sker inte av sig självt. Här har samhället som jag ser det ett särskilt ansvar. De anställda vid denna industri – som i dag kanske är psykade av debatten kring vapentillverkningen – har rätt att kräva att staten tar sitt ansvar.

Herr talman! Med det nu anförda yrkar jag bifall till reservationen nr 73, som är fogad till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13.

Anf. 119 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater från Värmland har väckt två motioner, som behandlas i det nu aktuella betänkandet. Jag skall inte ta tid i anspråk för att redovisa statistik över hur besvärligt det är i länet. Det är säkert ett väl känt förhållande efter alla inlägg från denna talarstol, om man ser något år tillbaka i tiden. Jag vill bara konstatera att bekymren kvarstår. Visserligen är de av mindre omfattning i dag, mycket tack vare att industrin har fått ett uppsving, vilket i sin tur har skett tack vare en bra regeringspolitik.

Vi har en hel del yrkanden i dessa två motioner. Jag skall kommentera några av dem.

Vattenbrukssatsningen i Munkfors ser nu ut att kunna komma i gång. En liten del av finansieringen återstår, men det kan nog lösas. Ett stort och avgörande bidrag från regeringen har beviljats, och det är vi tacksamma för. Bidrag har också beviljats så att planerna på att starta utbildning av verktygsmakare i Hagfors kan förverkligas och projektet löpa vidare.

Vi hoppas också på en välvillig behandling när det gäller de bidrag som måste till för att man skall kunna göra en satsning på turistanläggningen i Branäs i norra Värmland. Det ligger ett mycket stort regionalpolitiskt värde i att denna anläggning kommer till stånd. Den skulle bli en mycket betydelsefull injektion för både turistnäring och övrigt näringsliv i övre Klarälvsdalen.

Men det kanske mest aktuella i Värmland i dag är frågan om en rekonstruktion av Björneborg, något som bör tas med i ett sådant här sammanhang. Tyvärr är det så att de s. k. villkorslån som de borgerliga regeringarna på sin tid utlovade ännu inte har kommit till stånd, trots att de borde ha kunnat göra det för minst ett halvår sedan. Även i det här fallet hoppas vi kunna få en välvillig behandling så snart som möjligt, eftersom det är viktigt att ärendet inte fördröjs ytterligare.

När det gäller yrkandena om lokalisering av statlig verksamhet till länet har vi gett uttryck för vår mening här i kammaren så sent som denna vecka, nämligen vid omröstningen om AMU:s centrala kansli. Då gällde det en aktuell utlokalisering. Vi följer upp detta i dag, och jag yrkar bifall till reservation 19 i vad det gäller lokalisering av statlig verksamhet till Värmland, som behandlas under mom. 35.

Jag yrkar också bifall till vårt förslag om teknikutbildning vid högskolan i Karlstad, som behandlas under mom. 146.

När det gäller yrkandet om att få ytterligare tre kommuner i länet placerade i stödområde B tycker jag att utskottet har fört ett underligt resonemang när man avfärdat kravet. Man förnekar inte att utvecklingen i nämnda kommuner är mycket negativ, och detta framgår också tydligt av den tabellbilaga som har bifogats till betänkandet. Man hänvisar också till att

problemen i Bergslagskommunerna är uppmärksammade och att särskilda insatser för reindustrialisering måste ske.

Av tabellbilagan framgår att det finns enbart en kommun i stödområde A som har sämre befolkningsutveckling än Hagfors, Munkfors och Filipstad mellan åren 1975 och 1984, och det är Kiruna. Det finns ingen kommun i stödområde B som har sämre befolkningsutveckling. Sju kommuner i landet har minskat med mer än 10 % i befolkning mellan 1975 och 1984. Fem av de kommunerna ligger i Bergslagen och tre i Värmland. I hela Bergslagsområdet, som detta område med 21 kommuner kallas, har befolkningen minskat med 5,5 % under tio år. Det är oslagbart för ett så stort område. Jag har svårt att förstå att det skulle kunna bli så mycket tydligare än vad jag här har visat på i fråga om utveckling.

Utskottet påstår att man skall ta hänsyn till utvecklingen. Då måste jag fråga om man inte har samma regler över hela landet – efter den här hanteringen av stödområdesinplaceringen av kommuner. Det är faktiskt så att Bergslagen är den hårdast drabbade regionen i dag. Då borde vi också få mest hjälp till de kommunerna, oavsett i vilket län de ligger.

De stora företagen bör kunna utnyttjas för att stärka näringslivet, anser utskottet. Den uppfattningen har också jag. Men i Värmland har vi snart inte något riktigt stort företag kvar. Billerud köptes ju upp av Stora Kopparberg år 1984, och någon ökad sysselsättning blir det inte genom den affären – tvärtom. Jag skall emellertid inte gå in på några detaljer här.

Uddeholm skall nu tas över av AGA, om planerna går i lås, vilket jag innerligt hoppas att de inte gör. Då skulle också den regionala anknypningen för detta storföretag försvinna. De pengar som tagits fram i företaget efter många och för verksamhetsorterna svåra beslut skulle försvinna till en annan ort i landet.

Är det dessa företag som utskottet menar att vi skall ställa vårt hopp till för att uppnå regional balans? Vi har försökt – det kan jag garantera.

Jag är medveten om att det är meningslöst att i det här sammanhanget yrka bifall till en länsmotion. Men jag måste säga att jag skulle ha gått härifrån med mycket dåligt samvete om jag inte hade fått säga detta i debatten här i dag.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Anf. 120 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Vår socialdemokratiska motion 2945 om inplacering av Gullspångs, Töreboda och Karlsborgs kommuner i norra Skaraborg i stödområde C har, liksom ett flertal liknande motioner om ändringar i stödområdesindelningen, avstyrkts av utskottet. Vi beklagar detta, och finner det inte meningsfullt att nu yrka bifall till motionen.

Vi är naturligtvis helt på det klara med att en ändrad stödområdesindelning i sig inte löser några problem.

Syftet med vår motion har varit att påvisa behovet av regionalpolitiska insatser i den norra länsdelen. Detta kan naturligtvis också tillgodoses på annat sätt än genom att inlemma kommunerna i stödområdet.

Vi har i det sammanhanget noterat utskottets erinran om att regeringen har möjlighet att lämna regionalpolitiskt stöd även utanför stödområdet, och vi vidhåller vår uppfattning att det finns mycket starka skäl för att denna möjlighet utnyttjas för Töreboda, Karlsborg och Gullspång.

Om man ser till den sämsta befolkningsutvecklingen sedan 1975 belägger Gullspångs kommun den 24:e platsen bland rikets samtliga kommuner. De kommuner som haft större befolkningsminskning har utan undantag varit föremål för regionalpolitiska insatser. Inom intervallet 24:e–40:e plats enligt samma sätt att räkna är det bara ett par kommuner som i likhet med Gullspångs kommun inte fått regionalpolitiskt stöd.

Länsstyrelsen och Gullspångs kommun har vid en uppvaktning nyligen hos industriministern påvisat vissa andra långsiktiga negativa tendenser i kommunens utveckling, som tveklöst inger oro för framtiden:

- Antalet arbetstillfällen har minskat, samtidigt som antalet långväga pendlare har ökat.
- Den kvinnliga förvärvsfrekvensen är låg.
- Även om arbetslösheten i absoluta tal inte är så hög, har svårigheterna på den lokala arbetsmarknaden blivit akuta genom flera företagskriser under senare år. 200 arbetstillfällen har därigenom försvunnit de senaste åren.

Därtill kommer att skattekraften är låg och att den kommunala utdebiteringen – 17:90 kr. – är bland de högsta i landet.

I konsekvens med de principer som gäller för särskilt drabbade kommuner och orter anser vi från länet att Gullspång är i starkt behov av regionalpolitiskt stöd.

En långsiktigt minskande befolkning och en sviktande arbetsmarknad är kännetecknande också för Töreboda och Karlsborg.

Karlsborg har ett ensidigt näringsliv, starkt beroende av militär verksamhet. Över 40 % av människorna i Karlsborg arbetar inom statlig verksamhet.

Töreboda har en mer differentierad industri, men tyvärr har den ena företagskrisen avlöst den andra under 1980-talet. Detta har gjort att småindustrin har genomgått en mera långsiktig försvagning med en minskning av antalet arbetstillfällen. Arbetslösheten i Töreboda har under en längre tid varit relativt sett högst i länet.

Länsstyrelsen, de statliga länsnämnderna och utvecklingsfonden arbetar nu i samråd med berörda kommuner med ett handlingsprogram för den norra länsdelen. Arbetet inriktas i första skedet på Gullspångs kommun, där flera företag har planer på att expandera om de ekonomiska förutsättningarna är tillräckligt gynnsamma.

Det pågår över huvud taget ett mycket förtjänstfullt arbete, som samordnas av länsstyrelsen. Länsstyrelsen kommer i sitt regionala utvecklingsarbete att prioritera den norra länsdelen. Lokalt försöker man få fram konkreta projekt att arbeta vidare med. Utgångspunkten – att ta till vara de möjligheter som finns såväl regionalt som lokalt – ligger helt i linje med den nya inriktning av regionalpolitiken som industriministern och regeringen nu arbetar efter. Ett viktigt inslag är de ökade beslutsbefogenheterna på

länsnivå vad gäller användningen av det regionalpolitiska stödet.

Länsstyrelsen måste nu få tillräckliga resurser för regionalt utvecklingsarbete för att framgångsrikt kunna fullfölja det arbete som nu pågår i den norra länsdelen.

Andra stödåtgärder som kan komma att aktualiseras är att företagen får använda sina investeringsfundsmedel.

Det finns också enligt vår mening starka skäl för att företag som väljer att etablera sig eller expandera i eller i närheten av den särskilt hårt drabbade orten Gullspång/Otterbäcken kan påräkna lokaliseringstöd.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Anf. 121 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! I motion 2961 har jag tagit upp några åtgärder som jag anser viktiga att ha med i bilden när det uppkomna läget i Uddevallaregionen skall bemästras så smärtfritt som möjligt.

I motionen hävdar jag att regeringen har varit alltför njugg när den ansett att endast Lysekil, Munkedal och Uddevalla behöver inlemmas i ett speciellt stödområde. Jag anför i min motion att även Orust och Färgelanda bör ingå i detta område. Dessa kommuners närhet till Uddevalla gör att de varit mycket beroende av Uddevallavarvet och nu alltså står med samma bekymmer som de andra.

I en céntermotion har framförts att även mer norr över liggande kommuner som Sotenäs, Strömstad och Tanum bör ingå i det speciella stödområdet. Det ställer jag gärna upp på, och folkpartiet medverkar i en reservation angående detta.

Jag kan förstå utskottets skrivning att restriktivitet bör iakttas med att peka ut kommuner till vilka regionalpolitiskt stöd skall kunna utgå, men det gäller absolut inte Uddevallaregionen, så som situationen har utvecklat sig där. Däremot är jag givetvis medveten om att man noga måste överväga innan man ger klartecken för ett sådant här stöd.

På sikt kommer de nu insatta åtgärderna förhoppningsvis att ge resultat för hela Mellan- och Nordbohuslän. Men det är *nu* detta område har det besvärligt, och det är *nu* det behöver hjälp. Och ett regionalt stöd har man ju inte i alla tider.

Jag tar i min motion speciellt upp läget i Lysekil, vilket både företagare och anställda känner besvärande. Regeringen lovade i samband med det s. k. Uddevallapaketen att ta ansvar t. ex. för verksamheten vid Skandiaverken. Lysekilsborna känner sig besvikna och glömda. Den nyligen gjorda rekonstruktionen kan kanske vara början till slutet för det gamla ärorika företaget, och det skulle vara en katastrof för den förut pressade bygden. Det gäller att få fler arbetstillfällen till Lysekil, precis som till Uddevalla. Detta har regeringen i sitt Uddevallapaketen lovat lysekilsborna.

I motionen föreslog jag också några arbetsmarknadspolitiska åtgärder som skulle kunna vidtagas, t. ex. att nu bygga om vägen Uddevalla–Trollhättan–Vänersborg. Orsaken till att en ombyggnad är nödvändig är dels vägens

dåliga standard, dels att vägen kommer att bli mycket hårt trafikerad av pendlare från Uddevalla som kommer att arbeta i Trollhättan. Vägen är också väl utnyttjad av biltrafikanterna mot Dalsland, Värmland och Stockholm över Mariestad.

Ett annat förslag gäller polishuset i Uddevalla, som är i sitt planeringsstadium. Jag har både vid den allmänna motionstiden i januari och i samband med den regionalpolitiska propositionen nu i våras yrkat på tidigareläggning av detta bygge. Det känns som en nonchalans från utskottets sida att det i princip inte nämns något om detta i skrivningen i betänkandet. Här gäller det inte bara att bygget av polishuset borde komma i gång av arbetsmarknadspolitiska skäl utan också att polisen i Uddevalla arbetar under mycket besvärliga förhållanden. Uddevallapolisen är i dag inrymd i tre hus på olika platser i kommunen med gamla och nedslitna lokaler.

Herr talman! Det gäller i sådana här besvärliga lägen att ta till vara alla möjligheter att skapa arbetstillfällen. Ibland måste man i det byråkratiska handläggandet rucka på sina tidsperioder för att ta sig an och lösa de problem som finns. Människorna i Bohuslän vill, liksom de som bor på andra ställen, känna trygghet i sitt dagliga liv och arbete. Det ligger på vårt ansvar som beslutande politiker att se till att de får känna den tryggheten.

Herr talman! Jag har inte några andra yrkanden än bifall till de reservationer där folkpartiets ledamöter finns med.

Anf. 122 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Sysselsättningssituationen i Uddevallaregionen och i norra Bohuslän är mycket bekymmersam. Läget har varit besvärligt under ganska många år, och efter beslutet om nedläggning av Uddevallavarvet har situationen naturligtvis försämrats mycket drastiskt.

Det finns dock en del ljuspunkter att peka på. Volvos etablering av en ny personbilsfabrik i Uddevalla ger naturligtvis ett mycket gott tillskott av arbetstillfällen. Även andra företag har beslutat om etablering i regionen. Det finns dock anledning att understryka att problemen i och med detta ingalunda är lösta. Volvoetableringen innebär t. ex. att en knapp tredjedel av dem som blir arbetslösa vid Uddevallavarvet kan få nya arbeten. Det fordras stora regional- och arbetsmarknadspolitiska insatser under en ganska lång följd av år, innan de värsta verkningarna av varvsnedläggelsen kompenseras.

En viktig del i arbetet med att rekonstruera arbetsmarknaden i regionen är att kommunerna införlivas i stödområdet. Regeringen och utskottsmajoriteten, bestående av socialdemokrater, moderater och vpk, har dock gjort en mycket olycklig begränsning av stödområdet. Man har gjort en sådan gränsdragning att stödområdet omfattar endast Uddevalla, Lysekils och Munkedals kommuner. I proposition 1984/85:115 angående regional utveckling och utjämning påstår föredragande statsrådet att verkningarna av nedläggningen av Uddevallavarvet kan begränsas till dessa tre kommuner. Detta är ett påstående som inte stämmer med verkligheten. Även övriga kommuner i Uddevallaregionen och i norra Bohuslän kan anses tillhöra

samma arbetsmarknadsregion.

Den avgränsning som nu föreslås diskriminerar de kommuner som inte kan få del av det föreslagna stödet. Det blir naturligtvis så att företag inte etablerar sig i t. ex. Sotenäs kommun, om förmånligare villkor kan erhållas om etablering sker i Lysekil eller i Uddevalla. Den föreslagna inriktningen på stödinsatserna är centraliseringsbefrämjande och försvårar möjligheterna att skapa en fungerande arbetsmarknad i hela regionen.

Därför måste det föreslagna åtgärdsprogrammet för Uddevallaregionen, i vad avser såväl arbetsmarknadspolitiska som industripolitiska stödåtgärder, kunna gälla även i Färgelanda, Orust, Sotenäs, Tanums och Strömstads kommuner.

Herr talman! Från centerns sida har vi fört fram dessa krav i ett par motioner. Dessa motioner har följts upp i reservation 76, som är fogad till arbetsmarknadsutskottets betänkande 13, vilken jag härmed yrkar bifall till.

Anf. 123 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Det är inte ofta vi socialdemokrater från Bohuslän tagit till orda i de regionalpolitiska debatterna under de senaste åren. Vi har då och då pekat på våra kvarstående problem i norra Bohuslän, och vi har naturligtvis diskuterat våra varvsproblem. Men ofta har vi stått tillbaka, eftersom vi har ansett att regioner med allvarligare problem borde få komma till tals. Nu när vi har en utomordentligt allvarlig situation får vi uppleva att vissa talare i partitaktiskt nit försöker spela ut oss mot sina egna regioner. Herr talman! Låt mig bara säga att jag tror att det är en dålig form av regionalpolitisk debatt – den gagnar ingen.

Herr talman! Det har varit en svår höst och vinter för oss i Bohuslän: krisen på Uddevallavarvet, med Skandiaverken i Lysekil, som kulminerade vid jultid och som slutade med ett beslut om avveckling av varvet i Uddevalla och med en bantning av Skandiaverken, nedläggningshotet över Etri Fönster i Uddevalla, som lyckligtvis avvärjdes fram på vårkanten, neddragningen och omstruktureringen av Nordverk i Uddevalla, sviterna av den tidigare bantningen på ScanVäst, oron för havsfiskelaboratoriet i Lysekil och kustbevakningens sambandscentral i Kungshamn.

Så kom då i januari, tyckte vi, en strimma av hopp – vi kanske t. o. m. vågar säga att det började växa fram en optimism i Bohuslän igen – genom regeringens s. k. Uddevallapaket med den rad av åtgärder som föreslogs där. När regeringen den 23 januari i år presenterade det här paketet inledde industriminister Thage G. Peterson med följande:

”Regeringens program för att skapa ny sysselsättning i Uddevallaregionen är en kraftsamling för att i en svårt drabbad region skapa förutsättningar för och bygga upp en ny näringslivsstruktur. Målet är att ge Uddevallaregionen en ny framtid baserad på ett varierat näringsliv.

Programmet bygger på ett intensivt arbete i regeringskansliet, i myndigheter, länsorgan och kommuner samt bland fackliga organisationer och företag.”

Han redovisade alltså målet – en ny framtid för Uddevallaregionen,

baserad på ett varierat näringsliv, och han beskrev kortfattat hur programmet växt fram. Därefter fortsatte han: "Det är ett avstamp för fortsatta gemensamma ansträngningar att ta vara på idéer, projekt och investeringar och på att erbjuda dem som drabbas av nedläggningar en ny start på arbetsmarknaden."

"Ett avstamp för fortsatta gemensamma ansträngningar" – vilken inriktning skall då dessa gemensamma ansträngningar ha? Jo, det gäller att ersätta de 2 700 jobb som direkt eller indirekt försvinner, när Uddevallavarvet läggs ned. Tar man sedan med i beräkningen de jobb som redan försvunnit från varvet, ScanVäst och Nordverk rör det sig om 3 000–4 000 nya jobb.

Debatten i Bohuslän har varit livlig på den senaste tiden, och det bör den ju vara. Det finns en lång rad angelägna frågor som kräver svar, t. ex. de här:

1. Hur utnyttjar man bäst de möjligheter som regeringens s. k. Uddevallapaketen ger under 1985 och 1986?
2. Hur skall den nya näringslivsstrukturen i Uddevalla se ut?
3. Hur bygger man en ny framtid för Uddevalla?

Är det nu detta som debatten handlar om? Med besvikelse måste jag konstatera att de flesta debattörer inte tycks inse hur allvarlig situationen i Uddevalla är. Många tycks utgå från att i och med Volvo-etableringen är den nya näringslivsstrukturen skapad i Uddevalla och att problemen därmed är lösta.

Den nya personbilfabrik som Volvo planerar i Uddevalla ger ca 1 200 jobb. Men det krävs ju ytterligare minst 2 000 arbetstillfällen, helst i ett antal små och medelstora företag. Bl. a. måste det skapas ett stort antal tjänstemannaarbetsplatser. Om detta borde det föras en konstruktiv debatt av politiker tvärs över partigränserna.

Det ligger här ett särskilt ansvar på oss politiker. Allmänheten skall självfallet vara med i debatten. Det är dess demokratiska rättighet och också dess demokratiska skyldighet. Men det ligger ett särskilt ansvar på oss politiker att vi tar oss samman och försöker att dra åt samma håll.

Även om det föreligger en viss oenighet om regeringens s. k. Uddevallapaketen, demonstrerad bl. a. här i dag, förutsätter jag att det är mer som förenar oss än som skiljer oss åt. Vi har redan för två veckor sedan fattat ett beslut med anledning av regeringens åtgärds paket, och i morgon och i nästa vecka kommer vi att fatta ytterligare några. Jag hoppas att vi sedan beslutet är fattat kan koncentrera våra ansträngningar på att genomföra åtgärderna. Vi måste ju komma ut ur de låsta positionerna och försöka återföra debatten till det som den egentligen borde handla om: att skapa totalt 3 000–4 000 nya arbetstillfällen i Uddevalla och Lysekil, ja i hela mellersta Bohuslän, att bygga upp en ny näringslivsstruktur och att skapa en ny framtid för hela regionen.

Jag citerar industriministern: "Det arbete som förestår måste genomföras i samverkan mellan näringslivet, centrala statliga myndigheter, länsorgan, kommuner samt fackliga organisationer. Det är ett gemensamt ansvar att pröva nya tankar och förslag ---."

Så formulerade sig industriministern på Bohusgården i Uddevalla.

Vi har "ett gemensamt ansvar" för de 3 000–4 000 människor som berörts eller kommer att beröras av kriserna på Uddevallavarvet, Skandiaverken, ScanVäst och Nordverk. "ett gemensamt ansvar" också för deras familjer – tillsammans alltså mer än 10 000 människor i mellersta Bohuslän, i Uddevalla och Lysekil. Det bör inte vara för mycket begärt av dem som ger sig in i debatten att de försöker hålla följande enkla fakta i bakhuvudet: Debatten gäller framtiden för mer än 10 000 människor i mellersta Bohuslän. Var och en av oss har sin del i ansvaret.

Herr talman! Det är med stor tacksamhet som jag yrkar bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 124 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig först be att få instämma i mycket av det som Karl-Erik Svartberg sade, när han beskrev situationen i Uddevallaregionen och de allvarliga problem som vi har där och som stundar framöver. Jag skulle dock litet grand vilja utveckla resonemanget om Uddevallaregionen och hur man begränsar den regionen. I mitt anförande nämnde jag att man tycker att man gör en mycket snäv geografisk begränsning. Till de tre kommuner som nu kommer att ingå i stödområdet förekommer en rätt kraftig inpendling från Färgelanda, Orusts, Sotenäs, Tanums och Strömstads kommuner. Den inpendlingen uppgick vid 1980 års folk- och bostadsräkning till 1 598 personer, och man förutsatte i denna folk- och bostadsräkning att inpendlingen skulle öka. Antalet pendlare är därför troligtvis betydligt större i dag. Jag tycker att dessa kommuner borde inräknas i den här regionen, eftersom man har detta pendlingsmönster. Är det inte då bättre att skapa arbete för dessa människor i deras resp. hemkommuner i stället för att satsa på en fortsatt pendling in till framför allt Uddevalla, men även i viss mån också Lysekil?

Vi är överens om att jobben måste tas fram genom olika insatser. När man ändå har ett sådant tillfälle som det trots allt innebär när man skall rekonstruera arbetsmarknaden i en hel region, så är det enligt min mening bättre att satsa på att skapa jobb för dessa människor i resp. hemkommun i stället för att bygga hela rekonstruktionsarbetet på en fortsatt kraftig pendling.

Anf. 125 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara påpeka att det är i Uddevalla som jobben försvinner. Det är Uddevalla som hela tiden har dragits med problemen kring varvet. Det är i Uddevalla som man har den högsta kommunalskatten, en av de högsta i Sverige. Det är i Uddevalla som man har de tomma lägenheterna. Jag tror att det är en riktig bedömning som regeringen har gjort, att koncentrera stödåtgärderna.

Anf. 126 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Visserligen är det rätt, som Karl-Erik Svartberg säger, att det är i Uddevalla som jobben försvinner, men det är också viktigt vilka människor det är som har dessa jobb. Det är i huvudsak uddevallabor, det vet vi, men det finns också ganska många människor som bor i andra kommuner – t. ex Orust och Färgelanda, som ligger närmast till – och som pendlar in till arbetsplatsen på Uddevallavarvet.

Min mening är att det är bättre att försöka skaffa de nya jobb som måste fram för dessa människor i deras hemkommuner, i stället för att fortsätta att bygga på en struktur vars bas är pendling in till centralorten i regionen.

Anf. 127 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Herr talman! Får jag bara helt kort säga att många av dem som nu pendlar till Uddevallavarvet tidigare bott i Uddevalla och arbetat på varvet men flyttat från Uddevalla till kringliggande kommuner. Det gäller inte alla, men många.

Jag tror fortfarande att det är riktigt att göra satsningarna på det sätt som regeringen föreslår.

Talmannen anmälde att Elving Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 128 SIGVARD PERSSON (c):

Herr talman! Det har varit intressant att under dagen lyssna till en debatt där omsorgen om den egna regionen och hembygden har präglat inläggen från många lokala företrädare. Detta engagemang är glädjande och nödvändigt som motvikt till de koncentrationstendenser som karakteriserar så mycket i samhällsutvecklingen.

För egen del vill jag göra detta inlägg med anledning av två centermotioner från Malmöhus län, som vi väckte under den allmänna motionstiden. Den ena är länsmotionen, nr 2238, om arbetsmarknadssituationen i Malmöhus län, med Stig Josefson som första namn och Bertil Fiskesjö, Ulla Tillander och mig själv som medmotionärer. Den andra är min egen motion, nr 2253, angående utvärdering av sysselsättningsskapande åtgärder i Landskrona.

Näringslivets situation, och därmed arbetsmarknadens, i Malmöhus län speglar en skiftande bild. Strukturkrisen inom varvs-, teko- och gummiindustrin har drabbat Malmö, Landskrona och Trelleborg särskilt hårt. Men även Ystad har en arbetslöshetssiffra som ligger klart över genomsnittet för riket. Helsingborg med sitt strategiska läge mot kontinenten och Lund som forsknings- och utbildningscentrum har däremot haft en gynnsammare utveckling. Beträffande arbetslöshetssiffrorna hänvisar jag till bil. 2 med underbilaga, som kompletterar betänkande nr 13 från arbetsmarknadsutskottet. Jag vill bara sammanfattningsvis konstatera att Malmöhus län har en genomsnittlig arbetslöshetssiffra på 3,7 %. Denna skall jämföras med riksgenomsnittet 3,0 %. Dessa siffror gäller för 1984, men jämförelsevis är de förändringar som skett i år förmodligen ganska små.

För att ytterligare något kommentera arbetslöshetsciffrorna vill jag uttrycka min stora oro för den höga ungdomsarbetslösheten, även om det i statistiken ser bättre ut sedan ungdomslagen kom till i kompromissens tecken. Vi accepterar den lösning som ungdomslagen innebär, men närmast som en övergångsföreteelse i ungdomslagens nuvarande form. Vi måste nu främst sträva efter att skapa förutsättningar inom näringslivet som mera omedelbart öppnar vägarna in i det reguljära arbetslivet. Detta sker bäst genom en kraftfull satsning på de mindre och medelstora företagen, en väsentligt ökad lärlingsutbildning och en satsning på inbyggda verkstads-skolor.

Malmöhus län har således en arbetsmarknadssituation som, genomsnittligt sett, är sämre än vad många föreställer sig. Den glädjande utveckling av forskningsresurser som dock nu är på gång, i främst Lund men även i Malmö genom IDEON-satsningen, och som sker i nära samverkan mellan universitet och näringsliv tror jag får stor betydelse för industrins utveckling i länet. Det är emellertid mycket viktigt att denna verksamhet får spridningseffekter till gagn för de delar av länet i övrigt som har en besvärlig arbetsmarknadssituation och en svagt utvecklad industriverksamhet.

När det gäller att lösa problemen har utskottet föreslagit utarbetande av åtgärdsprogram m. m. och inrättande av speciella delegationer genom länsstyrelsernas försorg inom ramen för länsplaneringsarbetet. Allt detta kan ju vara bra och kanske också nödvändigt, och utskottet har därför också tillstyrkt en ökning av länsanslaget. Men det helt avgörande är ändå till sist under vilka ekonomiska förutsättningar näringslivet har att arbeta. Det är ett starkt, differentierat och utvecklingsbart näringsliv som skall ge fler jobb, inte minst för de unga som vill göra sitt inträde i arbetslivet.

Utskottet uttalar också att jordbruket, fisket och livsmedelsindustrin har stor betydelse i Skåne. Ja, det är just vad de har, men bara om näringarna får vara kvar och utvecklas. Med dagens jordbrukspolitik från regeringens sida tvingas vi kanske snart att se detta som en historisk företeelse. Genomförs regeringens förslag är det ett faktum att en betydande arbetslöshet kommer att drabba inte minst livsmedelsindustrin. Trädgårdsnäringens roll för Skåne kan i detta sammanhang inte nog understrykas.

Goda kommunikationer både inom länet och med kontinenten är livsviktiga för näringslivets utveckling. Detta gäller alla transportmedel. Kostnaderna för upprätthållande och utveckling av järnvägstrafiken får inte ses isolerat utan måste också ses i ett miljöperspektiv. Förbättring av vägnätet bör främst ske genom upprustning av befintliga vägsträckningar.

När det gäller kommunikationerna med kontinenten måste färjetrafiken absolut prioriteras och utvecklas från alla de tre skånska sundstäderna för en bättre trafikfördelning. För Öresund är och förblir färjetrafik det billigaste, miljövänligaste och i det långa perspektivet mest sysselsättningskapande alternativet. Sedan må broutredarna gärna fortsätta utredandet som terapiarbete. Huvudsaken är att inte planerna verkställs.

Som Landskronariksdagsman ser jag det som både naturligt och nödvändigt att kommentera utskottets behandling av min motion angående utvärde-

ring av sysselsättningsskapande åtgärder i Landskrona. Med hänvisning till vad utskottet har anfört om gjorda statliga insatser i Malmöhus län skriver utskottet: "I Landskrona kommun har dessa insatser varit omfattande. Ett antal uppföljningar av insatserna i Landskrona har gjorts av bl. a. länsarbetsnämnden, länsstyrelsen, ERU och lärarhögskolan i Malmö. Utskottet förutsätter att man regionalt följer och dokumenterar den fortsatta utvecklingen i Landskrona. Åtskilligt arbete kvarstår för att motverka negativa effekter av nedläggningen av Öresundsvarvet. Investeringsbolaget – Landskrona Finans – har en betydelsefull roll i arbetet med att finna ersättningsindustri till Landskrona."

Insatserna i Landskrona har inte bara varit pengar. Det har varit ett unikt samarbete mellan Landskrona Finans – med dess finansiella resurser –, näringslivet, facket, kommunen och politikerna. Det är de 100 miljonerna tillsammans med detta samarbete som har gett resultatet. Det har varit en törnbeströdd väg, inte utan misslyckanden i enskildheter, men sammantaget ett gott resultat i förhållande till utgångsläget.

Den s. k. Landskronamodellen har väckt mycken uppmärksamhet och har fungerat så här långt – i Landskrona. Att jag i min motion begärt en allsidig utvärdering med statlig hjälp beror på att jag anser det vara ett riksintresse att det blir gjort. Vad som hänt hittills efter den största industrinedläggelsen på en ort som väl någonsin skett i Sverige borde enbart detta ha riksintresse. Utvecklingen belyses inte uttömmande och översiktligt i de uppföljningar utskottet åberopar. Så har t. ex. inte Landskronas befolkningsminskning med 3 000 personer under en tioårsperiod belysts, med alla de konsekvenser detta har för framtiden när det gäller åldersstrukturen samt dess inverkan på skolor och insatser för åldersvård. Jag kan endast här hänvisa till det siffermaterial som återfinns i bilaga 2 till betänkandet.

Den starkt förändrade sociala strukturen i befolkningsunderlag och det starkt försämrade skatteunderlaget utgör faktorer som vidare måste vägas in när nu bidragssystemet för skatteutjämning skall ses över. Bortser man från dessa faktorer blir systemet djupt orättvist.

Landskrona Finans har gjort en fin insats men står nu vid en skiljeväg. De 100 miljonerna är disponerade och arbetar i nya verksamheter. Hur skall nytt kapital anskaffas, var skall det satsas och på vad? Även detta är frågor som jag menar borde få sin belysning i den allsidiga utvärdering jag begärt men som arbetsmarknadsutskottet uppenbarligen inte anser är en riksangelägenhet. Jag hävdar att det är det. Det var dock ett statligt företag som lades ned.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men med hänvisning till vad jag här och i min motion anfört finns det all anledning att återkomma till dessa frågor här i kammaren.

Anf. 129 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag tänkte i det här anförandet säga några ord om situationen i Malmöregionen. Men först vill jag allmänt säga att jag tror att det är nödvändigt att man i den regionalpolitiska debatten understryker att det inte är enbart de traditionella stödområdena som har sysselsättnings- och

regionalpolitiska problem. Också i storstäderna finns sådana. Det visar inte minst situationen i Malmöregionen.

I Sverige bor ca 2,5 miljoner människor i de tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö. Dessa områden är således hembygd för nästan en tredjedel av Sveriges invånare. De flesta människor känner sig här djupt rotade. Man känner samhörighet och trivs med sin stad. Storstäderna har också en central roll när det gäller den ekonomiska utvecklingen i landet i stort. Mycket talar för att en positiv utveckling i storstadsområdena är en god draghjälp för hela ekonomin i Sverige.

Men storstäderna har också sysselsättningsproblem. Alla storstadsområden uppvisar jämfört med riket totalt en kraftig minskning av sysselsättningen inom industrin under 1970-talet. I Stockholmsområdet finns starka regionala obalanser. Göteborg har sina problem med en högre arbetslöshet än riksgenomsnittet. Särskilt besvärliga är arbetslöshetsproblemen i Malmö. Av det utmärkta statistiska material som har bifogats arbetsmarknadsutskottets betänkande kan man utläsa att arbetslösheten i Malmö 1984 var 4,96 %. Det betyder i runda tal 7 000 öppet arbetslösa i en enskild kommun, Malmö kommun. Det är, herr talman, en siffra som är fullt jämförbar med arbetslösheten i många av stödområdena.

Arbetslösheten i Västernorrlands län uppgick, för att ta ett exempel, 1984 till 3,68 %, medan motsvarande siffra för Malmö kommun alltså var 4,96 %. I Jämtlands län var arbetslösheten 3,57 % 1984.

Malmö är således en kommun som drabbades hårt av den industri- och sysselsättningskris som vi fick känna av i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet. Även om arbetslösheten, bl. a. genom betydande kommunala insatser, har kunnat pressas tillbaka under det senaste året kvarstår det faktum att Malmö har betydande sysselsättningsproblem, fullt jämförbara med problemen på många av de orter som ingår i stödområden.

Herr talman! Mot den här beskrivna bakgrunden blev jag ganska beklämd när jag läste den reservation som centerpartisterna i arbetsmarknadsutskottet avgivit rörande befolkningstalen i storstäderna. I den reservationen – nr 6 – säger centerledamöterna: "Av det anförda framgår att det inte kan bli aktuellt att stimulera utvecklingen i storstadsområdena, vilket är den reella innebörden av yrkandet i motion 1459." Det är den motion som de socialdemokratiska riksdagsledamöterna i Malmö övervägt.

Det är egentligen ett ganska fantastiskt uttalande. Arbetsmarknadsutskottets ledamöter har haft tillgång till ett digert statistiskt material som visar att arbetslösheten i Malmö vida överstiger riksgenomsnittet och ligger på en nivå som är fullt jämförbar med arbetslösheten i stödområdet. Centerpartisterna kan inte heller sväva i okunnighet om att Malmö har haft en betydande befolkningsminskning under 1970-talet och början av 1980-talet. Och ändå skriver man i reservationen: "Av det anförda framgår att det inte kan bli aktuellt att stimulera utvecklingen i storstadsområdena, vilket är den reella innebörden av yrkandet i motion 1459".

Jag förstår, herr talman, att centern inte har så många väljare kvar i storstadsområdena. Det skall bli ytterligt intressant att se hur de centerpartis-

Nr 156

Torsdagen den
30 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

tiska representanterna för bl. a. Malmöregionen kommer att rösta när de har att ta ställning till den reservation som centern ensam står bakom i utskottet.

Det var intressant att lyssna till Sigvard Persson. Jag kan instämma i mycket av vad han sade om situationen i Malmöhus län. Det var en utomordentligt bra beskrivning av det besvärliga läge vi har i den region och det län som Sigvard och jag kommer ifrån. Men av den centerpartistiska reservationen i arbetsmarknadsutskottet får man en annan bild av vart centern i riksdagen strävar när det gäller utvecklingen i såväl Malmö som Göteborg och Stockholm.

Herr talman! I vår motion 1459 har vi lagt fram en rad förslag till åtgärder för att stimulera utvecklingen i Malmöområdet och för att skapa fler jobb åt de människor som där har sin hembygd och känner för just Malmö.

Vi säger för det första att det i det kortsiktiga perspektivet krävs att Malmöregionen får en ökad andel av de totala arbetsmarknadspolitiska insatserna. Det gäller beredskapsarbeten, arbetsförmedlingsresurser och liknande arbetsmarknadspolitiska insatser.

För det andra säger vi att det behövs betydande näringspolitiska insatser i Malmöregionen. Vi pekar i motionen på några områden. Det gäller en vidare utveckling av Kockums varv med inriktning bl. a. på undervattensteknologi. Det gäller en omfattande statlig satsning på naturgas och ett energitekniskt centrum i Malmö. Det gäller statlig medverkan till etablering av ny industri i Malmö. Vi skisserar också en rad åtgärder för att förnya industrin och ge den mer av forskningsinriktning.

För det tredje säger vi att det är av stor betydelse att den segslitna diskussionen om Öresundsförbindelserna nu resulterar i en lösning. Det är en förutsättning för att Malmös geografiska fördelar – närheten till de stora nordeuropeiska marknaderna – skall kunna tas till vara. En fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn skulle få positiva effekter för hela regionens näringsliv. Också i övrigt har staten ett betydande ansvar för att förbindelserna mellan Skåne, Malmö, och kontinenten förbättras.

Det är av nationellt intresse att utvecklingspotentialen i Malmöregionen utnyttjas för den industriella förnyelse som är nödvändig om Sverige skall kunna fortsätta den mödosamma vägen att komma ur den ekonomiska krisen.

Mot denna bakgrund har vi föreslagit att en sysselsättningsdelegation inrättas för Malmöregionen samt att ett investmentbolag, Malmö Finans, bildas med statligt stöd. Delegationens uppgift bör vara att föreslå och initiera åtgärder som kan förbättra förhållandena på arbetsmarknaden. Delegationens arbete bör ske i nära samarbete med regionala organ och berörda kommuner. Det är beklagligt att utskottet inte velat tillstyrka det förslaget.

Herr talman! Jag har så här ganska kortfattat velat säga några ord om min hembygd, Malmö. Där vill jag leva och bo. Och därför så vill jag att också Malmö skall kunna ha möjligheter att utvecklas i positiv riktning, precis som många andra talare i kammaren under denna dag har talat om sin hembygd och dess möjligheter att utvecklas.

Anf. 130 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! De socialdemokratiska ledamöterna i Skåne har i år ställt sig bakom en gemensam motion, som delvis behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande om regionalpolitiken. Motionen skall anses som en samlad aktion för att på olika sätt stimulera näringslivets utveckling i Skåne och att därmed öka sysselsättningen i de båda länen.

Många lever i den tron att Skåne är en ur sysselsättningssynpunkt problemfri del av vårt land. Så är inte fallet. 1960-talets goda år med en alltmer expanderande arbetsmarknad bröts i och med den svenska ekonomins nedgång i slutet av 1970-talet. Återverkningarna för det skånska näringslivet och arbetsmarknaden blev snabba och negativa: den öppna arbetslösheten steg brant för att nå en topp under 1982 med över 25 000 arbetslösa. Särskilt hårt drabbades de traditionella industrierna.

Under 1984 har svårigheterna på den skånska arbetsmarknaden och inom näringslivet i någon mån reducerats beroende på de allt påtagligare uppgångstendenserna inom den svenska ekonomin, som även lett till viss ökning av den inhemska efterfrågan. Den under senare år förda politiken har lett till att situationen i den svenska ekonomin i dag är avsevärt bättre än för några år sedan, vilket naturligtvis är en viktig utgångspunkt för utvecklingen i skilda regioner. Bl. a. framhålls att industrins konkurrensförmåga har förstärkts samt produktion, sysselsättning och investeringar åter ökar. Detta är oerhört positivt för sysselsättningen såväl i Skåne som för landet i övrigt.

Den allmänna uppgången har dock inte medfört att de sysselsättningstillfällena som gick förlorade under den borgerliga regeringstiden har kunnat återhämtas. De strukturella problemen kvarstår främst på grund av ojämn regional fördelning av olika branscher. Läget på den skånska arbetsmarknaden är därför fortfarande utomordentligt besvärligt i första hand för personer som söker sig ut på arbetsmarknaden, som t. ex. ungdomar. Det skulle behövas ett årligt tillskott av 2 000–3 000 nya arbetstillfällena för att eliminera problemen på den skånska arbetsmarknaden. En rad selektiva åtgärder måste vidtas för att förnya det skånska näringslivet.

Dessa åtgärder bör helt naturligt utgå från Skånes specifika förutsättningar som t. ex. närheten till rika exportmarknader på den europeiska kontinenten, väl utvecklade utbildnings- och grundforskningsresurser, landsdelens råvaruresurser, industriella kunnande, kapitaltillgångar m. m.

Mot denna bakgrund kräver socialdemokraterna i Skåne ett åtgärdsprogram i syfte att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i de båda Skånelänen. Vi har i vår gemensamma motion föreslagit en lång rad av åtgärder, som bör sättas in för att stimulera näringslivet, framför allt tillverkningsindustrin. Vi nämner t. ex. möjligheter för ökad vidareförädling av jordbruksprodukter, livsmedelsteknisk utbildning och forskning, utveckling av trädgårdsnäringen, åtgärder för att stärka sydkustfisket och fiskberedningsindustrin, exportstöd till den träbearbetande industrin, möjligheter att utnyttja de skånska mineralresurserna, utveckling av turistnäringen m. m. Lunds universitet och tekniska högskola kan spela en central roll i en nödvändig industriell omvandling och förnyelse av det skånska och sydsvenska näringslivet.

Nr 156

Torsdagen den
30 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

Även i enskilda skånemotioner förs det fram förslag på insatser, vilkas gemensamma syfte är att främja sysselsättningen och på nytt få fart på utvecklingen i Skåne.

I kommentarer över våra motioner bestyrker utskottet vår bedömning av arbetsmarknadsläget. Utskottet konstaterar att Skåne under senare år haft problem att upprätthålla sysselsättningen framför allt i kommuner som drabbats av strukturförändringar. Både i Kristianstads och i Malmöhus län har emellertid industrin haft en positiv utveckling under det senaste året. I Malmöhus län gäller detta särskilt den exportinriktade industrin, som också bidragit till en viss sysselsättningsökning. Ett karakteristiskt drag för Kristianstads län är dock en märkbar nedgång av efterfrågan på arbetskraft inom byggnadsindustrin.

Man nämner också att det i de båda aktuella länen pågår ett omfattande utvecklingsarbete inom näringslivet. Som exempel kan nämnas den samverkan mellan forskning och näringsliv som resulterat i forskarbyn IDEON i Lund, vars verksamhet avses leda till industriell produktion som kan förläggas inom länen.

Även på ett antal orter i Kristianstads län pågår ett utvecklingsprojekt av olika slag, t. ex. Tyringeprojektet, med syfte att stimulera nyföretagandet i Tyringe, utveckla befintliga företag och stimulera samarbete mellan företagen. Vidare har startats ett projekt inom fiskhanteringsindustrin i Simrishamn – Marknads- och produktutveckling för Simrishamnsfisk.

Det är värdefullt att arbetet med att stärka och förnya näringslivet i Skåne nu kommer i gång. Men det som anges i betänkandet räcker inte för att skapa arbete åt alla dem, särskilt ungdomar, som söker sig ut på arbetsmarknaden. Enligt tillgänglig statistik är situationen allvarligare än vad man centralt i Stockholm tänker sig. Arbetslösheten i de båda Skånelänen är 3,11 % resp. 3,7 %, vilket innebär att den ligger över riksgenomsnittet. Dessa siffror utgör talande bevis på att södra Sverige har påtagliga regionala problem och att det krävs mer planmässiga insatser än hittills.

Jag är medveten om att utskottet i detta betänkande inte har kunnat behandla Skånemotionernas alla delförslag, utan har sett på situationen mer övergripande. Det är därför viktigt att departement, ämbetsverk, länsmyndigheter nu tar över och följer upp våra gemensamma förslag.

Det krävs i en del fall ett ingående utrednings- och utvecklingsarbete för att skapa underlag för åtgärdsprogram för resp. Skånelän. Det arbetet måste bedrivas skyndsamt i samarbete mellan centrala myndigheter och de båda länsstyrelserna. Utskottet har i betänkandet, i anledning av motionen, tillstyrkt en utökning av länsanslaget, vilket bör öka förutsättningarna för regionalt åtgärdsinriktat arbete.

Vi kan också konstatera att Skåne har mycket liten del av statlig förvaltning. Det bör därför vara naturligt att staten, när det gäller den egna verksamheten, överväger en lokalisering till Skåne-regionen. Det kravet bör beaktas av civildepartementets arbetsgrupp för decentralisering av statlig verksamhet, som inom kort framlägger förslag i frågan.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att Skåne under de borgerliga

regeringsåren drabbades hårt av företagskriser och inskränkningar i driften med följd att flera tusen arbetstillfällen försvann. Tack vare den ekonomiska politiken under senare år har svårigheterna på arbetsmarknaden kunnat reduceras i någon mån, men fortfarande är arbetslösheten större än för riket i sin helhet. Det gör det angeläget med ökade statliga insatser i olika avseenden, vilket också socialdemokraterna i Skåne kräver. De båda Skånelänen har goda förutsättningar för framtiden. Detta bör man ta vara på för att tillgodose människornas berättigade krav på ökade sysselsättningsmöjligheter.

Nr 156

Torsdagen den
30 maj 1985

*Regionalpolitiken
m. m.*

Anf. 131 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Problemen och utvecklingen i Blekinge län har varit föremål för diskussion och resonemang i riksdagen vid flera tillfällen och uppmärksamhetsmats inte minst i de motioner som väckts av länets riksdagsledamöter och även i den proposition som vi nu har att ta ställning till. Utvecklingen beskrivs på ett utmärkt sätt i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Länet är ett högindustrialiserat län och därmed ganska känsligt för både upp- och nedgångar i konjunkturen. Länets industri domineras av ett fåtal stora s. k. filialföretag. I dessa stora filialföretag arbetar ungefär 75 % av industrisysselsatta. De här filialföretagen har i de flesta, ja, nästan alla fall, utveckling, marknadsföring och andra för företagets framtid strategiskt viktiga ställningstaganden förlagda utanför länet.

Antalet sysselsatta i industrin har sedan 1970 minskat med 5 000 personer. Trots den ökning som kom i och med vändningen 1983–1984 har tyvärr sysselsättningen inte kunnat ökas till samma nivå som tidigare. Utgångspunkten var alldeles för låg, och trots uppgången är alltså arbetslösheten fortfarande stor.

Problemen i länet är stora. Särskilt stora är de kanske i den östra delen, i Karlskrona och Ronneby kommuner. Jag kan nämna namn som Uddcomb, som nyligen sade upp ett hundratal personer, och Kallinge Jernverk i Ronneby, där 300–400 personer riskerar att mista sina arbeten när Volvo vill sälja järnverket. Enligt vad jag i dag har erfarit pågår för närvarande diskussioner mellan Ronneby kommun och Volvo om någon form av lösning för förhoppningsvis åtminstone de flesta av de här människorna.

Därtill kommer att den östra länsdelen domineras starkt av den statliga verksamheten, en statlig verksamhet som tyvärr också den har drabbats av nedskärningar i vårt län. Sedan tio år tillbaka har 1 700 statliga jobb försvunnit i Blekinge. Under samma period har antalet statliga arbetstillfällen ökat i landet i övrigt. Det gäller framför allt inom försvaret, flottan i Karlskrona, flyget i Kallinge och kustartilleriet.

Lägger man sedan till att Blekinge läns landsting inte har världens bästa ekonomi, kan man se att det finns hotande moln i fjärran.

Skulle de borgerliga partierna få något att säga till om, så kanske vi får uppleva privatisering av den offentliga sektorn även i vårt län. En sådan privatisering kan knappast innebära fler jobb för Blekinge, ett ekonomiskt svagt län, utan snarare skulle problemen öka med en sådan politik.

Yvonne Sandberg-Fries m. fl. socialdemokrater har i motion 2956 i samband med denna proposition krävt att man skall kunna använda ett särskilt utvecklingskapital i de fyra kommuner som inte omfattas av något stödområde i dag. Jag tolkar utskottets förslag på så sätt att Olofström, som för närvarande är särskilt inplacerat i stödområde C av regeringen, också i fortsättningen kommer att vara det, och att därmed s. k. utvecklingskapital skall kunna användas för att utveckla företag i den kommunen. Jag utgår också från att det också skall kunnas användas i övriga Blekingekommuner.

Vidare har jag själv under den allmänna motionstiden haft en motion om utveckling av pälsdjursnäringen, och det är med glädje jag konstaterar att även propositionen innehöll förslag om att regionalpolitiskt stöd också skall kunna användas för pälsdjursnäringen och fiskodlingen. Pälsdjursnäringen är väldigt viktig, inte minst för Sölvesborgs kommun, där ca 1 000 personer är direkt eller indirekt sysselsatta inom näringen.

Blekinge län har tyvärr drabbats av en stor utflyttning. Sedan 1975 har 3 400 personer flyttat ut ur länet. För att ta en enda kommun som exempel, skulle Olofströms kommun ha minskat med 12 %. Jag tror nästan det är rekord i landet. Framför allt är det unga människor som flyttar ut, som inte kan få arbete hemma i länet utan måste flytta. Detta innebär att det på sikt inte kommer att finnas några kvar som så att säga kan föröka blekingarna.

Vi har en hög grad av förtidspensionering i länet och en högre arbetslöshet, trots alla de insatser som har gjorts inte minst av kommuner och landsting. Arbetslösheten i Blekinge är högre än rikets genomsnitt.

Trots dessa problem finns det en framtidstro i länet. Det sjuder av aktivitet i företagen, och det bildas nya företag. Det beror inte minst på den ekonomiska politik som regeringen har fört och som nu börjar visa resultat.

Regeringen har också gjort särskilda insatser i form av lokaliseringsslån och lokaliseringstöd. Nu senast var det Blackstone i Sölvesborgs kommun som gynnades. Jag vill passa på att rikta ett tack till regeringen och industriministern för detta. Det har blivit till stor nytta för sysselsättningen i den delen av länet.

Jag har med dessa synpunkter velat lyfta fram Blekinges problem, och jag vill avslutningsvis återigen säga att det, trots att bilden kan tyckas vara mörk, finns en framtidstro. Det kan bl. a. konstateras vid ett besök just denna vecka på Skansen här i Stockholm, där Blekinge är representerat och där man visar inte bara det blekingska näringslivet utan också de kulturella och andra aktiviteter som finns i länet. Där kan man också se att småföretagen är på stark frammarsch även i Blekinge – många företag har startat med god framgång.

Jag skulle avslutningsvis vilja rekommendera herr talmannen och riksdagens ledamöter att göra ett besök på Skansen och se på den blekingska utställningen.

Anf. 132 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Herr talman! När jag tidigare i dag lyssnade till Frida Berglunds och Thage Petersons anföranden kunde jag inte låta bli att förundras. I var och varannan

mening omnämndes Norrbotten och alla de insatser som socialdemokraterna har gjort eller skall göra för detta län. I alla debatter som vi moderater har haft med socialdemokraterna blickar de bakåt i tiden och skryter, dock inte i dag när det gällde Norrbotten. Glömt var 60-talets flyttlasspolitik med alla familjetragedier som följde i dess spår. Glömt var Stålverk 80 och alla de miljarder som ansvarslöst kastades bort i denna gigantiska felsatsning. Den som vuxit upp i dessa trakter glömmar inte. Jag har inte glömt!

Herr talman! Thage Peterson är inte för inte industriminister. I sitt anförande talade han nästan uteslutande om industriella satsningar och spridning av ny teknik. Jordbrukspolitiken och dess stora regionalpolitiska betydelse omnämndes knappast, och som konsekvens av detta finns Gotland tyvärr endast flyktigt omnämnt i propositionen och i det betänkande vi nu behandlar.

Det var från början med stor spänning och oro som jag läste årets version av proposition 115 om Regional utveckling och utjämning. Till grund för den nu aktuella propositionen ligger bl. a. den regionalpolitiska utredningens betänkande, som beträffande Gotland i många stycken ger en förenklad och delvis också helt felaktig beskrivning av länets situation. Arbetsmarknadsutskottet gästade dock Gotland förra hösten, och statliga och kommunala myndigheter fick då tillfälle att informera den mycket stora skaran politiker om de speciella arbetsmarknadspolitiska förhållanden som råder på vår ö och också om felaktigheterna i den framtagna statistiken. Länsstyrelsen har också tagit fram material och presenterat det i skrift för de utskott som berörs.

Herr talman! Den enligt statistiken höga sysselsättningsgraden, som betänkandet hänvisar till, ger en felaktig bild av den verkliga situationen. Definitionen av förvärvsarbetande omfattar bl. a. oavlönade "biträden" vid länets 2 600 jordbruk, alltså hemmamakar, liksom en stor del säsonganställda inom bl. a. livsmedelsindustrin och turistnäringen – av de ca 5 000 arbetstillfällen som årligen anmäls till arbetsförmedlingen är mer än hälften tillfälliga. Dessutom gjordes mätningarna första veckan i september, den vecka då jobb erbjuds både i turistnäringen och i jordbruket.

Herr talman! Bristerna på den gotländska arbetsmarknaden kan bättre utläsas av att länet har procentuellt fler personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder än de flesta skogslänen. Gotland har dessutom betydligt lägre medelinkomst per invånare än riket i dess helhet. Samtliga skogslän hade högre genomsnittlig inkomst än Gotland 1982 – också Norrbotten, som industriministern framhöll som ett låglönelän.

Den felaktiga beskrivningen av länets arbetsmarknadssituation har nu haft till följd att andelen av den för riket totala medelsramen för beredskapsarbeten successivt minskat från ca 0,6 % till ca 0,3 % enligt den preliminära ramen för 1985/86.

Trots minskningen skall vi inom denna ram klara insatser inom naturvård och fornminnesvård, eftersom dessa s. k. riksojekt inte är tillförsäkrade särskilda medel – men vi känner vårt ansvar. Regionalpolitiken har i sanning sin bakgård som regeringen bör skämmas över – inte bara den glättade yta

som industriministern framhöll här i morse.

Gotland omnämns inte många gånger i vare sig proposition eller betänkande, trots de stora regionalpolitiska problem som vi har att brottas med. Thage Peterson konstaterar bara torrt i propositionen: "En genomgång av den regionala problembilden och bedömning av utvecklingen visar att de stora och långsiktiga balansproblemen fortfarande återfinns i de regioner som omfattas av de nuvarande stödområdena. Det gäller --- Gotland." bl. a. Men några speciella åtgärdsförslag finns inte i den stora textmassan.

En åtgärd vore att flytta upp Gotland till stödområde B. Det skulle kanske vara en morot för vår industri, som sysselsätter endast 15,6 % av arbetskraften – en industri som dessutom saknar företag i tillväxtbranschen. Detta har jag föreslagit i hemställan i min motion 2598. Men tyvärr ville inte utskottet detsamma, och jag tycker därför inte att det är någon mening med att yrka bifall till motionen.

Herr talman! I denna ljuvliga försommartid fylls färjorna till Gotland med människor som vill njuta av natur och kultur eller kanske bara på bästa sätt ta till vara några flyende semesterdagar. På vintern är vi ca 56 000 människor på vår ö; sommartid gästas vi av mellan 300 000 och 350 000 turister. Turistnäringens fortsatta utveckling är mycket angelägen, men under de senaste åren har tyvärr en viss tillbakagång inträffat.

Gotland har endast en säsong, och därför anser jag att turistbranschen på Gotland bör ges samma stödmöjligheter som gäller för fjällområdena, dvs. en inplacering i stödområde A. Det bör enligt min mening vara möjligt att differentiera stödet sektorsvis lika väl som geografiskt. Men inte heller på den här punkten tyckte utskottet detsamma.

Dyra transportkostnader är säkerligen huvudorsaken till turismens nedgång. Industriministern betonar i propositionen vikten av samverkan mellan regionalpolitiken och kommunikationspolitiken. Kommunikationsministern kommer i en anmälan till propositionen med ett åtgärdsprogram för övre Norrland för att underlätta företagets kundkontakter och möjligheter att nå marknaden med sina produkter. 25 miljoner kommer de kundkontakterna att kosta i subventionerade transporter. Men Gotland behandlas inte alls i detta sammanhang, och enligt transportrådet måste stödet till Gotland bantas.

Transportstödet är emellertid livsviktigt för Gotland. Ur regionalpolitisk synpunkt måste Gotland ha en med andra delar av Sverige jämförbar trafikstandard – annars kan vi inte konkurrera på lika villkor. När den målsättningen är nådd kan vi acceptera en sänkning av transportstödet – inte förr.

Herr talman! Våra sommargäster ställer krav när de reser runt vår ö. Det skall finnas matställen med jämna mellanrum, logi, hygienanläggningar och mycket annat. Detta kan vi stå till tjänst med endast under vissa givna förutsättningar. Utan garanti för försörjning också vintertid avfolkas glesbygden. En levande landsbygd är viktig inte bara för turism och kulturlandskap utan också för försvarspolitikerna – det anser även vår industriminister.

För en vecka sedan drog ett stort bondetåg genom Stockholms gator. Från

Gotland kom över 700 bönder tågande, efter en lång natts färd över havet. Från vårt lilla län kom fler demonstrerande bönder än från många av de stora producentlänerna.

Varför? Jo, ingenstans i Sverige spelar jordbruket så stor roll för utkomst och sysselsättning som på Gotland. Ingenstans är de alternativa sysselsättningsmöjligheterna så begränsade som på Gotland.

Ingenstans har jordbruket så stor regionalpolitisk betydelse som i glesbygdskommunen Gotland.

Men ingenstans tror jag heller att människor är beredda att avstå så mycket av materiell välfärd som på Gotland för att få bo kvar i den trakt där släkt och vänner finns – en trygghet som för många gotlänningar betyder mycket mer än pengar.

Vad som också bör påpekas i detta sammanhang är att vi på Gotland verkligen tagit till vara de lokala resurserna och förutsättningarna, något som industriministern så varmt förespråkar i propositionen.

Gotlands jordbruk kännetecknas av att det har lägre normalskördar än riket i genomsnitt. Men vi har löst detta problem genom att 40 % av åkerarealen utnyttjas till vallodling. Åkerarealen kan inte ekonomiskt användas på ett bättre sätt. Produktionen är därför till stor del inriktad på kött och mjölk. Vi har i dagarna invigt ett nytt mejeri, och 1979 byggdes vårt slakteri, som är godkänt av EG. Från producent till konsument går en obruten kedja. Mjölproduktion och sockerbetsodling ger biprodukter, som är ekonomiskt viktiga som djurfoder – detta heller inte att förglömma.

Det är viktigt att den här produktionskedjan kan upprätthållas obruten. En neddragning av animalieproduktionen kan få regionalpolitiskt katastrofala följder för sysselsättningen i jordbruket på Gotland. Råvaruförsörjningen och sysselsättningen i industrin skulle också påverkas. Vi har inte möjlighet att göra som man gör i övriga Sverige, där man samverkar över länsgränserna och hjälper varandra med råvaror. Omkring 40 % av arbetstillfällena på Gotland är beroende av jordbruket. Regionalpolitiskt är alltså denna näringssgren livsviktig. Jordbruket är vår livsnerv – vår möjlighet att erbjuda en levande landsbygd.

Det är ur regionalpolitisk synvinkel viktigt att än en gång påpeka att Gotland har lägre medelinkomst per invånare än riket som helhet och därför måste garanteras en skatteutjämning på minst nuvarande nivå. Skatteutjämningsystemet är ett viktigt regionalpolitiskt instrument, och detta vill vi moderater slå vakt om.

Gotland saknar i dag en egen högskoleenhet. Vi hoppas dock att det förslag om ett utbildningscentrum i Visby som föreligger snart skall bli verklighet. Den tekniska utvecklingen går snabbt. Vi får inte halka efter på Gotland, utan vi måste kunna ge våra ungdomar en grundläggande teknisk högskoleutbildning. Den nya tekniken måste spridas runt vårt land. Det är viktigt för industrins förnyelse, sade herr industriministern. Vi sätter vårt hopp till dessa ord.

Slutligen vill jag, herr talman, med det anförda hävda att Gotland har väl så stora problem som de delar av vårt land som ingår i de prioriterade

landsdelarna. Det är alltid bättre att stämma i bäcken än i ån, bättre att förebygga än att komma med åtgärdsprogram i efterhand. Det är national-ekonomi. En åtgärd vore, som jag sade, att föra Gotland till stödområde B. En annan åtgärd vore ett uttalande om att nuvarande produktionsvolym inom jordbruket på Gotland skall bibehållas och Gotland alltså undantas från neddragningar i animalieproduktionen.

Det viktigaste för Gotland, liksom för hela vårt land, är dock en ekonomi i balans. Då kan vi sänka skattetrycket och också ge människorna i vårt land möjlighet att ekonomiskt planera sin tillvaro – också på Gotland. Chockhöjningen av räntorna är säkerligen i dag anledningen till att många människor känner olust och inte kan glädja sig åt den annalkande sommaren. I stället för initiativkraft kommer en handlingsförklaring smygande. Arbetsglädje och initiativlust är viktiga regionalpolitiska instrument – instrument som vi moderater sätter i högsätet och med vars hjälp vi hoppas kunna klara Sverige ur nuvarande ekonomiska kris, om vi får förtroendet att ta regeringsansvaret i september i år.

Anf. 133 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! I den proposition som vi nu behandlar – Regional utveckling och utjämning – anför industriministern att målen för regionalpolitiken bör ligga fast. Jag citerar: ”Regionalpolitiken bör sålunda inriktas på att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och på att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet. En grundläggande uppgift bör därvid vara att ta till vara och utveckla de resurser och förutsättningar som finns i särskilda regioner och att främja en positiv utveckling av näringsliv och sysselsättning i alla delar av landet.”

Propositionen bygger på det utredningsbetänkande som lämnades av den regionalpolitiska kommittén.

Får jag be dem som befinner sig i kammaren att höja blicken till den overheadbild som nu visas ovanför talmannens huvud. Denna kartbild av nästan hela Sverige utgör omslag till betänkandet. Jag undrar: Är det någon som kan upptäcka Gotland och Öland på denna kartbild? Vi är 56 000 invånare på Gotland i eget län, eget stift och eget militärkommandoområde. Vi hade hoppats att vi skulle få räknas till Sverige, men när detta offentliga dokument sattes i händerna på gotlänningarna då var det tur att utredningens ledamöter befann sig på andra sidan Östersjön – västerut från Gotland. Litet oförsiktigt tycker jag nog också att det är att utplåna Gotlands existens från kartan, inte minst med tanke på den diskussion som i andra sammanhang förts när det gäller gränsdragningen i Östersjön. Nå, herr talman, det förhållandet att Gotland saknas på denna kartbild är förhoppningsvis ett förbiseende – jag skall vara så generös att jag tolkar det så. Men när man läser propositionen – och för all del även utskottsbetänkandet – kan man inte undgå funderingen över om det ändå inte är något symtomatiskt i att räkna bort Gotland på detta sätt.

I remissarbetet över utredningen gjordes från de gotländska myndigheter-

na klarlägganden kring länets situation, som jag anser att man bättre borde ha beaktat vid propositionsskrivandet. Det var inte många rader som ägnades Gotland i propositionen, och i utskottet tycker man att Gotland som helhet har en förhållandevis gynnsam utveckling. Det konstateras bl. a. att Gotland är ett av de län som har den lägsta arbetslösheten samt att Gotland för nära nog alla s. k. problemindikationer – bl. a. förvärvsfrekvenser – har relativt goda värden. Den bild som ges av Gotland på detta sätt blir alltför positiv. Jag anser att man inte tillräckligt uppmärksammat alla gotländska problem.

De arbetslöshetstal som redovisas i bil. 2 till utskottsbetänkandet är mycket friserade siffror. Första kvartalet i år fanns 451 ungdomar i ungdomslag, vilket utgör 1,3 % av befolkningen – att jämföras med rikets 0,7 %. I arbetsmarknadsutbildning fanns 1,4 % mot 0,8 % i riket i dess helhet.

Detta tillsammans med övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärder gör att Gotland i officiell statistik ligger näst efter Stockholm i arbetslöshetstal.

Värt att notera i sammanhanget är att 140 ungdomar mellan 20 och 25 år sysselsätts helt med kommunala pengar. Det är en form av beredskapsarbeten som är unik i Sverige. Enligt länsarbetsdirektören är Gotlands kommun den enda i landet som med helt egna pengar går in för att hjälpa ungdomar till ett arbete. Kommunen har anslagit 5 miljoner i budget för detta ändamål. I statistiken räknas dessa ungdomar som om de haft ett ordinarie arbete.

En annan viktig förutsättning för den gotländska befolkningen är att få leva med en rimlig kommunal utdebitering och att en levnadsstandard jämförbar med rikets garanteras genom att grundgarantin i skatteutjämningsystemet behålls på åtminstone nuvarande nivå.

Inkomststatistiken visar att Gotland har betydligt lägre medelinkomst per invånare än riket som helhet. Samma statistik visar också att Gotland i samtliga näringsgrenar har lägre inkomstnivåer än riket i övrigt. Detta har naturligtvis att göra med den dolda arbetslöshet eller undersysselsättning som framför allt finns i jordbruksföretagen.

I betänkandet föreslås en sänkning av bidragsnivån för lokaliseringsbidrag i samtliga stödområden. Detta tillsammans med att Gotland inte tillhör de prioriterade landsdelarna kommer att få allvarliga konsekvenser för utvecklingen av det gotländska näringslivet och därigenom för hela Gotlands framtid. Den gotländska arbetsmarknaden karakteriseras av litenhet, isolering i förhållande till andra arbetsmarknader och en näringsstruktur som starkt avviker från riket i övrigt och som ger begränsad valfrihet när det gäller yrkesutövning.

Arbetsmarknaden har i dag en mycket osäker grund i jordbruket, som fortfarande sysselsätter mer än tre gånger så stor andel av det totala antalet förvärvsarbetande som i övriga landet. Hittills har avgången från jordbruket till följd av den fortgående strukturrationaliseringen kunnat sugas upp i andra näringar, framför allt i den offentliga sektorn men också till viss del i industri och privata tjänster.

Framöver är emellertid de här möjligheterna ytterst begränsade. Andelen

industrissysselsatta på Gotland är ca 16 %, vilket skall jämföras med rikets 31 %, och prognoserna för industrin tyder på att den minskning som påbörjades i mitten av 1970-talet väntas fortsätta fram till 1990.

Inom servicenäringarna kommer möjligen vårdsektorn att ge en del nya arbetstillfällen, men i övrigt väntas stagnation eller minskningar i både kommunal och statlig verksamhet. Den militära organisationen skär nu under några år ned sin numerär med över 200 tjänster, vilket på Gotland är en betydande del av den totala sysselsättningen. Denna neddragning sker trots att Gotland fått löften från centralt håll att den omstrukturering som sker av förbanden inom försvaret endast skulle medföra smärre personalinskränkningar. Exempelvis är det i princip anställningsstopp för civil personal vid KA 3 i Fårösund, och med detta följer att GK/KA 3:s organisation blir ytterligt sårbar vid sjukdom och ledighet. Dessa planerade personalminskningar får effekter för norra Gotland i vad gäller underlag för samhällelig service. Egentligen borde en samhällsanalys göras när det gäller de långsiktiga konsekvenserna för förband och bygd som dessa inskränkningar för med sig.

Det föreligger i dag ett stort behov av kraftfulla och samlade regionalpolitiska satsningar för länets del, inte minst mot den bakgrunden att Gotlands läge omöjliggör den rörlighet på arbetsmarknaden genom pendling som regeringen så varmt förespråkar. Länsstyrelsen har i sin rapport konstaterat att det blir stagnation eller nedgång i de flesta näringsgrenar, om vi inte lyckas vända utvecklingen. Vi från Gotland kan, som varje annat län, ge en samlad bild till regeringen och kräva att man där har den totala effekten av alla åtgärder och beslut klar för sig och därmed också kräva att man ser till denna helhetsbedömning någon gång. Jag bara frågar: När?

Vi fattar denna vecka beslut om regionalpolitiken, i nästa vecka om jordbrukspolitiken, vid skilda tillfällen om transportstöd till Gotland och en annan gång om utbildningsfrågor eller försvarsfrågor. Alltid finns det en liten mening med om att det skall tas regionalpolitiska hänsyn vid det eller det tillfället. Jag påstår att så inte sker. Jag efterlyser alltså en helhetsbedömning av de effekter som olika beslut får för en region och en uppföljning och samordning, så att den totala samhällskostnaden på ett bättre sätt blir klarlagd. Man har många gånger påtalat det orimliga i att friställa människor från meningsfullt arbete och i stället sätta dem i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det är i mycket en rundgång med pengar, vilket kräver en omfattande administration och som sällan upplevs som meningsfullt för den enskilda människan.

Herr talman! Jag inledde mitt anförande med ett citat ur propositionen och det värde som fästes vid varje regions förutsättningar. För Gotlands del är goda fastlandskommunikationer en sådan absolut nödvändig förutsättning. Det är av helt avgörande betydelse för den regionala utvecklingen att flyg- och färjetrafiken anpassas till rimliga krav ur både servicesynpunkt och ekonomisk synpunkt för såväl allmänheten som näringslivet inom länet. Det finns ett riksdagsbeslut från 1974 där man fastslår att priset för en enkel resa

med båt inte skall vara högre än för en enkel andraklassbiljett på tåg motsvarande sträcka. Den tolkning som trafikutskottet gjort under våren, att detta tillämpas i den utsträckning det är möjligt, är inte accepterad på Gotland.

Jag har i min motion nr 2952 utvecklat de faktiska förhållanden som gäller. Det är bara att beklaga att riksdagen inte var beredd att i beslutet den 10 april räkna upp transportstödet till den summa som det handlar om och som nuvarande avtal garanterar oavsett riksdagens beslut. Mot bakgrund av det senaste beslutet i transportrådet, nämligen att låta utreda Gotlandstrafiken förutsättningslöst, finns det anledning att uttala den bestämda uppfattningen från ett enat Gotland att någon försämring av turer och taxor inte kan accepteras. Statens kostnader för färjetrafiken bör ses som en regionalpolitisk åtgärd helt i enlighet med propositionens målsättning när det gäller förutsättningarna för regional utveckling och utjämning. Detta är således inte enbart en trafikpolitisk fråga.

I Gotlands Tidningar, på Gotlänningens ledarsida, stod följande att läsa den 30 januari i år: "Tänk er att Östersjön i stället för hav hade varit en ödemark utan människor. Sådana ödemarksområden finns ju faktiskt norr ut i vårt land.

Tänk er vidare att Gotland legat mitt i denna ödemark med nio mil till Västervik, sex mil till Grankullavik och det öländska vägnätet, tolv mil till Oskarshamn och femton mil till Nynäshamn, för att nu nämna de platser Gotland har färjeförbindelser med under någon del av året.

Tvivlar ni då på, att vi hade haft landsvägar till alla dessa platser och flera till? Nej det gör ni säkert inte. Det byggs vägar till avlägsna områden med långt mindre befolkning än Gotland och ingen ifrågasätter detta.

Tror ni i så fall, att vägarna till Västervik och Grankullavik varit tillbommade tio månader om året, att vägen till Oskarshamn varit stängd på lördagar och att alla vägar varit avstängda några dagar varje år under de stora helgerna? Nej, det tror ni säkert inte. Det tror ingen, inte ens statens transportråd eller kommunikationsministern. Tror ni att riksdag och regering skulle ha låtit vägverket ta ut vägavgifter för att finansiera byggande och underhåll av dessa vägar? Nej, det kan ni inte tro. Vi gör inte så i Sverige, eftersom vi anser att det allmänna vägnätet skall vara tillgängligt för alla utan extra avgifter. Förslag om vägavgifter har en så gott som enig riksdag ständigt avvisat. Och när det inga alternativ finns är ju vägavgifter rent asociala.

Men kan ni då tänka er att SJ på sina bussar till och från Gotland skulle ha tagit ut samma biljettpris på den korta vägen till Grankullavik, som på den nästan tre gånger så långa vägen till Nynäshamn? Nej, det kan ni säkert inte heller. Så gör inte SJ någon annanstans, så varför skulle man diskriminera gotlänningarna. Och ASG, Bilspedition och de andra som fraktar varor på våra svenska vägar från Smygehuk till Treriksröset, tror ni att de på varje fraktsedel skulle skrivit en rad om att alla befraktare i landet måste vara med och betala byggandet av vägarna till just Gotland? Nej, det vore fullständigt otänkbart.

Tror ni till sist att regeringen skulle sätta som mål att få vägarna till Gotland

Torsdagen den
30 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

självbärande? Nej, det skulle regeringen inte göra. Vägar i Sverige skall kosta pengar, som staten tar in skattevägen.

Men nu är inte Östersjön en ödemark utan ett hav. Och det finns inga vägar till Gotland utan färje- och flyglinjer. Därmed anser sig märkligt nog myndigheterna befriade från de flesta av de skyldigheter, som de i kommunikationshänseende har gentemot alla svenskar – utom gotlänningar alltså.

Därför anser sig regeringen inte behöva ansvara för byggande och underhåll av "vägarna till Gotland". Därför tycker den inte, att gotlänningar måste ges möjligheter att komma till södra Sverige på lördagar, till Öland eller Västervik mera än mitt i sommaren, eller någonstans vissa dagar på året.

Därför kan ASG, Bilspeditionen och de andra transportföretagen inför allt folket måla ut gotlänningar som understödstagare, och därför kan transportrådets chef påstå att statens anslag till Gotlandstrafiken helst skall ned till noll kronor.

Däremot begär han inte att statens anslag till vägverket skall pressas ned till noll kronor. Det hade varit lika berättigat – — —."

Det skall alltså bli intressant att se vad den här utredningen kommer att leda till.

Jordbrukets betydelse för sysselsättningen på Gotland är av en helt annan storleksordning än i något annat län. Jag skall be att få återkomma till den frågan på tisdag när vi diskuterar livsmedelspolitiken här i kammaren. Därför ägnar jag ingen mer tid åt detta nu.

Jag vill i stället ägna några minuter åt problematiken kring vår turism, som har minskat under de senaste åren. Turismen är numera en av basnäringarna på Gotland, och den stagnation och tillbakagång som har inträffat de senaste åren ser vi bekymmersamt på. Det är naturligtvis de höga transportkostnaderna, som jag tidigare nämnde, samt bristande logistandard som utgör direkta hinder för en gynnsam utveckling av turismen på Gotland.

För att länet inte skall halka efter ytterligare i utvecklingen utan kunna leva upp till målet som primärt rekreationsområde måste konkurrensläget förbättras.

Ett avgörande problem är att Gotland till skillnad från fjällområdena är ett ensäsongsområde. Det får till följd att investeringar i främst boendeanläggningar inte kan bli lönsamma med nuvarande stödmöjligheter. Därför borde egentligen samma stöd kunna utgå som till fjällområdena, som ingår i stödområde A. Det borde ha varit möjligt för utskottet att tillstyrka en differentiering av stödet sektorsvis. Att så inte skett är att beklaga.

Länsstyrelsen har under 1970- och 1980-talet starkt hävdat att den inomregionala obalansen i tillgång till både arbete och service måste beaktas. En uppdelning av länet i tre lokala arbetsmarknader har skett, och man tillämpar de regionalpolitiska instrumenten som om det gällde tre kommuner. Sett mot denna bakgrund var det olyckligt att riksdagen inte följde förslaget i min motion att dela Gotland i två områden, när den nuvarande stödområdesindelningen beslutades våren 1982. Nu ligger hela Gotland i stödområde C. Den placeringen kan accepteras i vad gäller det mellersta

området, men de norra och södra områdena är dock utsatta för en utarmning på både människor och sysselsättningstillfällen som gör det nödvändigt att ge dessa områden en bättre stimulans. För att åstadkomma ett mer differentierat näringsliv i de södra och norra områdena krävs att de tillförs stödområde B, vilket jag också har föreslagit i min motion 2952. Även om utskottet har erkänt att det finns obalanser i de norra och södra delarna, skjuter man över ansvaret på län och kommun att se till att en utjämning sker. Men län och kommun har icke de styrmedel som behövs.

Slutligen, herr talman, vill jag något kommentera min motion 1192 angående utnyttjande av investeringsfonder och regionalpolitiskt stöd. Även om motionen är formellt avstyrkt kan jag ändå utläsa på s. 67 i utskottsbetänkandet att regeringen avser att mer generellt tillåta kombination av fondutnyttjande och regionalpolitiskt stöd även i stödområde C. Detta bör alltså kungöras till utvecklingsfonderna i berörda områden, och om eller när så sker har ju motionen haft avsedd verkan.

Jag har i mitt inlägg redovisat en del av de problem som vi brottas med i olika sammanhang. Detta gör jag bara därför att jag vill förmå regering och riksdag att ge oss det stöd som vi behöver för att kunna göra Gotland till den tillgång som den delen av landet egentligen utgör. Det är därför vi behöver rimliga resekostnader. Det är därför vi behöver kontinuerliga kommunikationer. Det är därför vi behöver upprätthålla sysselsättningen. Vi vill gärna vara en närande del av Sverige, men för det behöver vi regeringens och riksdagens förståelse.

Herr talman! Mot ett enigt utskott när det gäller motion 2952 är det naturligtvis föga framgångsrikt att yrka bifall, och därför skall jag avstå från det. Men jag hoppas efter detta inlägg att Gotland återigen skall få räknas till Sverige.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

16 § Kammaren åtskildes kl. 23.29.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert